

VÉDJÜK AZ ÁLLATOKAT.

EGY ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLET LÉTESÍTÉSE CÉLJÁBÓL
BUDAPEST FŐVÁROSA TANÁCSTERMÉBEN 1882. MÁRCZIUS HÓ 19-ÉN
EGYBEGYÜLT NYILVÁNOS ÉRTEKEZLETÉBŐL KIFOLYÓLAG

SZERKESZTETTE

HERMAN OTTÓ.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDAJA

HÖLGYEIM ÉS URAIM!

ANASZOK készítettek arra, hogy az állatvédelem nemes eszméjéért itt, az Önök kegyes színe előtt, emeljem föl szavam, s a midőn teszem, arra kérem Önöket, hogy ez alkalommal ne várjanak tőlem egy hideg észszel kiokoskodott előadást. Egy nemes, emberies eszme szolgálatában, a minőnek én az állatok védelmének eszméjét tartom, az értelemnek a szívvel együtt kell működnie. És hogyha az én értelmem és szívem elégséges arra, hogy az eszméhez illő hangot eltalálja és megszólaltassa, akkor, és csak akkor van kilátásom arra, hogy az Önök értelmében és szívében is fölébreszthetem a viszhangot, s hogy ekkor a fölvetett eszme szolgálatában is találkozni fogunk.

Hogy igaz hanggal igaz viszhangot keltsek, arra értelmem és érzelmeim legjavával törekszem;

lehet ez sok, lehet kevés: mindenesetre nyújtani fogok annyit, a mennyi bennem él.

Hölgyeim és uraim! Liebig, a vegytannak mint tudománynak e fényes csillaga, egy röpke mondatst eresztett világgá, mely, mondhatom, már közhelylyé vált. Azt mondta t. i., hogy egy nemzetnek művelődési fokát meg lehet ítélni azután a szappanmennyiség után, a melyet az a nemzet fölhasznál, vagyis: a mely nemzet több szappant fogyaszt, az műveltebb annál, a mely kevesebbel éri be, mert hiszen a tisztaság, melynek a szappan előmozdítója, mindig finomabb erkölcsökkel és szokásokkal jár, tehát műveltségre is vall.

A mondas mindenesetre szellemes; van is valami igaz benne; de az is áll, hogy az egyénre, néha a társadalom bizonyos csoportjaira vagy köreire alkalmazva, nem mindig állja ki a próbát; e csoportokat, köröket és egyéneket pedig — fájdalom — a műveltség dolgában legelőbbre haladott államokban találjuk fel leginkább!

Ott járnak, kelnek leginkább az üres fejtű, üres szíví piperkőczők; ott a léhák, csalók, a könyörtelenek és kőszívéűek ezrei; ott a fényes mezzel takaródzó elveszett lelkek — — ezek magukra öntik a kelet és nyugot minden illatszerét, fogyasztják halomszámra a finomnál is finomabb szappant. — — De hát mit ér az mind, a mikor se szívík, se lelkők; a mikor ők csak a leg-

ridegebb önzés szomorú — mondjuk — áldozatai, kik nem hevülhetnek többé a szépért, a nemesért; kik nem melegednek föl többé az ép kedély szelíd tüzénél; kik már a jót sem azért cselekszik, mert jó, hanem azért, mert illik, mert divat, vagy épenséggel azért, mert takarója a gonosznak, mely lelkükben, szívökben az egyedüli uralkodó.

Ott, azoknál, a vendégszeretet rugója is a hiúság, a fényeskedés; — az irgalom rugója a feltűnésre való törekvés és így tovább.

Ellenben számos keleti, úgynevezett félvad vagy legalább is műveletlen népnél, mely a szapant nem ismeri, nem egyszer és nem egyben reátalálunk a kedély épségére, a szív jóságára, a nemes forrásból származó s szentül megőrzött jó szokásra.

Ázsia kóbor gyermekeinek sátra alatt szentség a vendégszeretet; a kinek ott Alláh elvette az eszét, az szent és sérthetetlen; s a prófétában hívő megvédi az állatot is; de sőt a leghasznosabbját: az ibiszt, az ichneumont szentté avatja.

Én részemről kevésbé az elfogyasztott szappan mennyiségéből, mint inkább abból következtetnék egy nemzet műveltségi fokára, hogy vajjon milyen terjedelemben és irányban gyakorolja a jótékonyságot, kereskedés nélkül, csak azért, mert jó?

Én annak a nemzetnek nyújtanám a pálma-

ágot, a mely nem éri be többé avval, hogy gyöngé, védtelen embertársát oltalmazza, a nyomorgót fölsegíti, az elhagyottat keblére öleli, hanem kiterjeszti jóindulatát, védelmét és gyámolítását a nálánál alsóbbrendű, de mégis csak élő lényekre, az állatokra is, — ha ma napság másért sem, hát azért a nagy haszonért s számtalan jó szolgálatért, a melyet az állatok az embernek hajtanak.

És lám, a műveltség magas színvonalán álló nemzeteknél, mily nagy hátramaradást tapasztalunk még ma is, épen e téren!

A «minél gyökeresebben kihasználni» jelszó, mily könyörtelenségre és kegyetlenségre ragadta az embert az állattal szemben, mely oly föltétlenül van az ember hatalmába adva.

Igaz, az állatok legtöbbje némán tűri a legirtózatossabb testi fájdalmat s ritka az, a mely a bánatalom pillanatában fölajdúl; még ritkább az, a mely kínjában tartósan nyöszörög.

Így az az ember, a ki az állatban épen csak egy, az emberi önkénynek kiszolgáltatott eszközt, épen csak valamit lát, a ki a kín nagyságát csak a hang ereje után ítéli meg, az kínoz és kegyetlenkedik s csak azt veti, hogy mindössze oktalan állat!

De mást lát az az ember, a ki az állat szemét ismeri, a ki tud olvasni benne, mert hiszen a

szem az állatnál is a «lélek tükre». Kifejezi az az állatnál is az örömet és bűt, a jólétet s így a fájdalmat is. Egy finom izom összehúzódik, egy másik enged s a pilla a fájdalom árnyékát veti az elkínzott lény szemére s ez az árnyék panaszt, vádat mond nekünk; a panasz kiszólítja a bennünk lakozó irgalmat, a vád a bennünk lakozó tetterőt, mely arra való, hogy a védtelennek pártját fogjuk.

Ennek belátása legalább is arra kell, hogy ösztönözzön minket, hogy a fölvilágosítás, a jóindulatú közbelépés szelíd fegyveréhez nyúljunk, annyival is inkább, mert ez bizonyára emberi kötelesség.

Ne higgyék Önök, hogy én a túlzott és túláradó szentimentalizmus befolyása alatt állok, a midőn ezeket mondom; hiszen már megérintettem azt, hogy ha másért nem, hát a haszonért, a jó szolgálatért, melyet az állatvilág az emberi társadalomnak hajt, már ezekért megérdemli védelmünket.

Korunk uralkodó áramlata az anyagiság s nekünk evvel számolnunk kell is, hasznos is; de a midőn ezt tesszük, nem szabad, mert nem is okos, a rideg önzésből folyó könyörtelenségig mennünk, annál kevésbbé, minél bizonyosabb az, hogy épen az állatvédelem terén, legalább az én nézetem szerint, az emberies a haszonnal nem-

csak könnyen, hanem tökéletesen összeegyeztethető.

És ha egyelőre csak háztartásunkra szorítkozunk is, ha megmaradunk piaczi és egyéb forgalmunk körében s eltekintünk a szabad természet háztartásától, a melynek rendes folyama az állatvilág közbejötté nélkül nem is képzelhető, már ekkor is fölláthatjuk a tételt, mely az emberiest a hasznossal összeegyeztetheti; hangzik pedig a tétel a mint következik: minél kiméletesebben bánunk igavonó állatainkkal, annál tovább vehetjük azoknak hasznát; minél kiméletesebben és jobban bánunk azokkal, a melyeket tápláléknak szánunk, annál jobb és annál egészségesebb lesz e táplálék; és minél jobban gondozzuk azokat, a melyeket a magunk gyönyörűségére tartunk, annál tartósabb lesz gyönyörűségünk is.

A tételek e sorozata szabja meg az okszerű állatvédelem irányát s én azon vagyok, hogy ennek érvényt szerezzek.

Ezek után engedjék meg nekem, hogy saját környezetünkből, fővárosunk forgalmából néhány vázlatos képet fölmutathassak.

Ugyan menjenek, kérem, s méltassák figyelmükre a közönség szolgálatában álló lovas kocsik állóhelyeit s nézzék meg azokat az agyoncsigázott, formájokból kivett, reszketeg párákat!

Kora reggeltől szakadó éjszakáig a nap hevé-

nek, az idő minden viszontagságának odadobva, a képzelhető legrosszabb talajra állítva, azon hajtva, s oly patkolás mellett, mely a legerőteljesebb állat lábát bámulatosan rövid idő alatt mulhatalatlanul tönkre teszi, ki vannak szolgáltatva a legtöbbször értelmetlen és szívtelen kocsis kínzásának.

Az indításnál vág az ostor, a zabla hátrarántja a már amúgy is erőtlen állkapcsot s azok a térdben meggömbült, merev lábak kínosan kapálódznak, mert járásról már szó sincsen.

Hogyha csak a patkolást tehetnők okszerűvé, bizton elérnék azt, hogy az állat jobban érezné magát s épen azért négy, talán hat esztendővel tovább szolgálhatná gazdáját. Emberi érzetünk és értelmünk egyaránt kötelességünké teszi azt, hogy tegyünk. Itt az emberies működésnek nagy anyagi haszon a társa.

Ugyan nézzenek oda az építkezések tájára, a fahordás, kövezési munkálatok körül, hogy azok a legtöbbszörre vén, vak, daganatos párák hogyan terheltetnek meg, hogyan kényszeríti őket az ostor boldogvége, a löcs, a kapanyél, hogy egész nagy halmokon át rángassák azt az esetlen szerkezet, s történik az akkor, a mikor pár kapavágással el lehetne hárítani az akadályt!

Hát még az a régi kocsisbabona vagy hagyomány, melynek tanítása szerint a vak ló jobban

húzza a terhet, s mely arra viszi azokat az oktan embereket, hogy a szegény állat szemét tüzes vassal «megközelítik» az az: megvakítják!

És az igazi jaj csak akkor következik el, a mikor az ily elerőtlenedett állat az aszfalton vagy síkos kövezeten elesik — ezt már el se mondom!

Fáradjanak csak, kérem, egyszer a majorság-piaczra. Összekötözött lábbal, a verőfénytől forró kövezetre oda vannak dobva a szomjúság és hőség miatt lihegő ruczák, csirkék, ludak stb.

S ekkor odahajtat az úri ház, a nagyobb vendéglő úri számba menő «konyhafőnöknője», megvásárolja az állatokat, a kocsis pedig azon módon összekötött lábuknál fogva fölakasztja a szegényeket — fejjel lefelé a bak vaspántos ellenzőjére! Mire a szegény párák a siralomketreczig jutnak, lábaik föl vannak horzsolva, hogy az inak kilátszanak; nem egy már alélt, más éppen hogy utolsót lélegzett; ekkor előrántják a kést — azután azt hiszik, hogy egy agyonkínzott állatnak a húsa egészségessé vált attól a késvágástól.

Elindul a peczér, hogy a gazdátlan, jeltelen ebeket összefogdossa. Fényes nappal végzi munkáját, ám nézzenek oda, mint követi a gyermekraj, mint újong, nevet az esetlen hurkon kínosan vergődő állat erőlködésén. Pedig bizony nem mulatság és bizony nem gyermeknek való iskola!

Igaz, tisztelt értekezlet, az ebek dolgában ten-

nünk kell, mert áll az, hogy a víziszony a legirtóztatóbb betegség, mely az embert föltétlenül megöli. Felléphet az az ebeknél járványszerűen s a közönség méltán megrémülhet; ekkor már a megnyugtató szükségessé válik a célszerűnek mondhatja a szájkosár kötelező behozatalát. De hát milyen szájkosár kell? olyan a mely a harapást lehetetlenné teszi, de egyszersmind az állat életműködését sem akasztja meg; s éppen ez utóbbi részesül a legkevesebb figyelemben.

Tekintsenek oda a vasutak és gőzhajók rakodóinak tájára, a mikor messze vidékről fogyasztásra szánt borjúk érkeznek. Gúzsba kötve ott hevernek félnapokig minden viszontagságnak áldozatul dobva.

Már pedig az eladónak tudnia kellene, hogy ily kínzás folytán az állat súlyban vesz, mert minden erőlködés és erőszak izmot apaszt, tehát a haszon is apad.

Igaz, hogy e tekintetben a főváros hatósága megtette a magáét: a borjúkat gúzsba kötve a városban szállítani nem szabad; de — fájdalom — azok így érkeznek meg.

Hát még a madárpiacz! Hát még a fészkelés! Mihelyt a madárseregek érkeznek, hogy erdön, mezőn fészket rakjanak, végezzék hasznos munkájukat s gyönyörködtessék a természet igaz barátját, már hálába, csapdába, lépre kerülnek s

áruba bocsáttatnak a madárpiacon; azok, a melyek mégis fölépítik fészköket, azok épen akkor, a midőn a madárszerелеm legszebb idejét élik, mikor szeretetünkre s kiméletünkre oly igen nagyon érdemesek, szívtelen fészekrablók hatalmába esnek. És azokat a pelyhes, véres-tokos, gyámoltalan kis porontyokat ott látjuk a madárkereskedések nagy kalitkáiban elcsenevészve, csipogva, kerekre nyílt ijedező szemekkel, hogy megfájúl a szívünk belé.

Őszkor pedig, a mikor a seregek egybeverődnek, hogy melegebb tájakra költözzenek, hát ismét ott van a lép, a háló, a csapda s a vendéglők étkező hirdetésein ott díszeleg a tétel: «apró madarak hagymával.» A miért kertünket, erdönket megtisztogatták a káros rovarok millióitól, azért a madárfogdosó körme benyomja koponyájukat!

Ezek nagyon is megérdemlik részvétünket és oltalmunkat a haszonért is, a melyet hajtanak, meg azért is, mert szeretetre valóban méltók s a legridegebb kedélyű ember is vonzódik hozzájuk. Mi is egy tavaszi tájkép madárdal nélkül?

De hát ne folytassam én már ezeket, messze kellene mennem, ha mind azokat a képeket akar-nám felidézni, a melyek úton útfélen találhatók. Tudom, hogy Önök is ismerik s úgy mint magam

is, meg vannak győződve arról, hogy itt valóban tenni kell.

Azért föl is vetem egy Budapesten alakítandó állatvédő egyesület eszméjét, nemcsak, hanem kegyes engedelmséggel ki is fejtem az ily egyület szervezetére vonatkozó egyéni nézeteimet. Tehehem azt annál könnyebben, miután t. barátom, *Werther Alvin* úr buzgalmának az állatvédő egyesületek alapszabályainak és kiadványainak egész gyűjteményét köszönöm s azokat tanulmányozhattam; így tapasztalataimból is indulva, megállapodásra jutottam aziránt is, miképen kellene saját viszonyaink között eljárni.

Szemelőtt tartva az erkölcsi és gazdasági álláspontot, úgy a mint azt már fentebb bővebben is kifejtettem, én úgy gondolkozom, hogy az egyesületet a tagság és tisztiszervezet dolgában a meglevő minták szerint kellene alakítani; de ami a működést illeti, én, mint a munkafelosztás embere, osztályokra osztanám föl az egészet, még pedig számszerint hatra, u. m.:

- I. osztály : piaczi fölügyelet;
- II.   "   lótartás ellenőrzése;
- III.   "   kutyatartás ellenőrzése;
- IV.   "   madárpiaçz felügyelete;
- V.   "   madárfészek védeése;
- VI.   "   madáretetés télviz és nagy havak idején.

Ily módon minden tag megtalálhatná azt a működési tért, mely hajlamainak leginkább megfelelne s az osztályok jelentéseinek változatossága, és a nemes verseny biztosítaná az annyira szükséges élénkséget.

Az osztályok működésének irányát, úgy a jelentések rendszerét is egy utasítás szabályozná, az egész ügy pedig megfelelő alapszabályokhoz köttetnék.

Az egyesület nem a hatóság ellenében, hanem annak támogatására alakulna, mert hiszen a világnak legjobban szervezett hatósága sem lehet minden időben és mindenütt jelen, a hol különben jelenléte szükséges; egy nagy, élénk forgalommal bíró fővárosnak minden mozzanatát hatóságilag ellenőrizni akarni, merő lehetetlenség. Csak egy hatóság az, a mely ezt sikerrel teheti: a közönség maga.

Nem is az a nyilvános kert van jól megoltalmazva, a hol fenyegető táblák vannak alkalmazva, hanem az, a mely «a művelt közönség oltalmába» van ajánlva. Ez a helyes.

Így vagyunk az állatvédelem ügyével is: ajánljuk azt a hatóság mellett a művelt közönségnek is.

Kezdjük mint egy erkölcsi testület tagjai, a hányan épen találkozunk szelíd, jóakaró közbelépéssel, jóindulatú fölvilágosítással, élőszóval, az irodalom terén telhető buzgósággal.

Legyen a megtorlás, a büntetés a végső eszköz, mely csak akkor van helyén, ha minden más eszközzel megpróbálkoztunk.

Én erősen meg vagyok győződve arról, hogy az állatkinzás ellen sok kínzásnak és sok büntetésnek úgy lehet elejét venni, hogyha az érdemek nyilvános elismerésben részesülnek, a jó cseléd, mely a reábízott jószágot kiválóan gondolja, elismerő jutalomban részesül. Egy ily fölemelő példaadás nagy körben hat s legtöbbször fölé a legékesebb szónál is; — a büntetés hatása mindenkor kétes, mert lehet üdvös, de lehet romboló is.

Ha Önök is úgy ohajtják, mint ohajtom én, akkor az állatvédelem eszméje testet fog ölteni s mi mint üdvös és hasznos intézményt be fogjuk vezetni a társadalomba; megteremthetjük jelenét és előkészíthetjük jövőjét, mely utóbbira én mondhatatlanul nagy súlyt fektetnék.

Meg is mondom, hogy mit értek én e jövő alatt. Korunk anyagi irányzata túlhajtásaiban az önzésnek oly nemét kezdi nagyra növesztetni, a melyet az, kinek szíve meleg, csak aggodalommal nézhet.

A barátság, a részvétel, a jótékonyság számító kezd lenni; a szívek kihűlnek, eltávolodnak egymástól; sőt a házi tűzhely melege is megfogyatkozik — a gyermekvilág, az ártatlanság igazi

korában korán érik és számítóvá kezd válni. S a modern nevelésnél sok jut az észnek, de vajmi kevés a szívnek, a kedélynek!

Nekünk el kell vinnünk a szeretet, az irgalom eszméit a család tűzhelyéhez, és be az iskolába; be kell vinnünk oda az állatvédelem eszméjét is!

A gyermek, a mely általunk vezéreltetve, föl ismeri, hogy az állat hasznos, az ember szeretetére és irgalmára is méltó lény, szívében föl fog melegedni, érzelmei nemesbűlni fognak s e talajból majd kihajt a virágok virága: a tiszta ember-szeretet is. E nyomon haladva megérhetjük azt, hogy a szíve szerint jó emberek száma nem lesz oly kétségbeejtően kicsiny, mint a milyen ma.

Mindennel valóban élő hatást kell gyakorolnunk a még romlatlan s épen azért még fogékony gyermeki szívre, minden széppel és nemessel, hogy az ott meggyökerezzen, megerősödjék s tartson a szív végső dobbanásáig.

Hölgyeim és uraim! Legerősebb meggyőződésem sugallatára előadtam azt, a mit ez alkalomhoz illőnek tartottam. Sikerült-e egyszerű, de minden bizonynyal szívből, lélekből fakadott szavaimnak Önöket az állatvédelem eszméjének megnyerni, azt nem tudom — de merem reményleni. Nekem leghőbb ohajtásom, hogy az eszme szeretett hazánk fővárosában annnyival is inkább megtestesüljön, mert hiszen mi minden

téren, minden eszközzel azt akarjuk bebizonyítani — nem csak elhíttetni — hogy művelt nemzet vagyunk, ez eszközök egyike az állatok ok-szerű védelme is.

Nem marad egyéb hátra, mint az, hogy szíves türelmüket tisztelettel megköszönjem.

HERMAN OTTÓ.

AZ ÉLVEBONCZOLÁS

(*vivisectio*)

AZ ÁLLATKÍNZÁS SZEMPONTJÁBÓL.

Irta : HERMAN OTTÓ.

Századunk nagysága és dicsősége kivált három téren tett nagy előhaladásból sugárzik ki, s az e három téren kiküzdött sikerek, melyek a képzelhető legnagyobb mértékben átalakították a szellemet és a társadalmat, fényes jellemzői lesznek e századnak az emberi nem és társadalom történetében mindenha.

A gőz, a villamosság és az életműködések ismerete és azoknak alkalmazása, ez az a három tér.

A gőzzel összevonjuk a távolságokat, átfúrjuk a hegyeket, elválasztjuk egymástól s ismét összehozzuk a continenseket, fölmentjük az embert sok nehéz munka végzésétől; a villamossággal megszüntetjük a távolságot gondolataink közlésére nézve, s oly gyorsasággal a minővel az agyban megfogamzanak, röpítjük azokat hegyen-

völgyön, tengereken át helyről helyre, világgrésztől világgrészre; az életműködések megismerésével mind világosabb fogalmunk támad az életről magáról, s úgy a mint az életet jobban megismerjük, azt jobban be is rendezhetjük, kihasználhatjuk.

Vessünk egy futó pillantást az életműködések tudományának fejlődési menetére.

Azokban az időkben, a midőn a vegytan, titkos műhelyekben tanyázva, csak úgynevezett Adeptusok által műveltetett s célját «életitalok», «bölcsek köve», «aranycsinálás» félékben hajhászta, akkoriban az élet és föltételeinek ismerete is csak igen homályos volt: vakhit, babonás föltevés, költött fogalmak. Az e korból származó orvosi könyvek eléggé tanuskodnak e mellett. Hiszen akkoriban orvosilag helyesnek fogadtatott el az, hogy a megmérgezett király lábánál fogva fölakasztassék, hogy a méreg a kiszűrt jobb szemén keresztül kifolyhasson! A gyógyfüvek hatása nem vegyi és élettani alapokon, hanem a csodálatosban kerestetett; a kuruzslás jóhiszemű vakmerősége uralkodott a szenvedő emberiség sorsa fölött.

És a hol azokban a sötét időkben mégis némi jobb orvosi ismeret mutatkozott, a hol az életműködéseknek valamivel helyesebb fogalma fölvillant, ott az irodalomtörténet legtöbbször ki-

mutathatja azt, hogy az illetők a bonczoló késsel iparkodtak behatolni az emberi vagy állati test szervezetébe.

A mi Hypocratesnél, Galenusnál nagy volt, az épen erre vezethető vissza; a mi Aristotelest oly hosszú időkre uralkodóvá tette, az épen az élet mozzanatainak részletekben is elfogulatlan szemlélődése volt.

Úgy, a mint az ismeretek, jó és hamis fogalmak chaozsként kavargtak, támadtak egyes kiváló szellemek, a melyek helyes módszert követve, hirtelen világosságot idéztek elő; a chaozból kiváltak bizonyos együvé tartozó ismeretecsoportok, a melyeknek művelői akadtak s épen azért, mert kisebb csoporttal foglalkozhattak, mélyebbre hatolhattak.

Harvey kifeszíti a békaláb úszóhártyáját, mint-hogy pedig ez átlátszó, rászegzi erős nagyítóját és bámulattal tapasztalja, hogy a vér *kering*. Evvel megnyitja a kutatásoknak oly sorát, melynek végeredménye ma az, hogy az emberi test vérkeringését, a szívnek, a tüdőnek működését, a vérkeringésnek szerepét és föladatát testünk háztartásában ismerjük; nemcsak, hanem az orvos tudja, mily mélyen nyúlhat be a testbe az élet veszélyeztetése nélkül, s tudja a vér szerepét a beteg, az egészséges testben, annak működését a gyógyítás folyamatában.

Vajon van-e valaki, a ki ennek az ismeretnek fontosságát be ne látná?

És most vessük föl a kérdést, hogyan kerültek napfényre a vérkeringés mozzanatai? A tudomány férfiai ezernyi ezer hullát bonczoltak föl, hogy követhessék a vérerezetek menetét, elágazását a legfinomabb végekig; meggyőződven pedig arról, hogy az erek rendszere a melegvérű állatoknál éppen olyan, mint az embernél, kezdték az ember érdekében élő állatokon kutatni a vérkeringés menetét. A béka szívéen, mely kivágva még órákon át lüktet, megtanúlták a lüktetés egymásutánját s azt, hogy ez az élő éren tapintható (pulszus); az ereknek lekötése, kivágása által, megtudták azt, hogy sebesülés vagy más esetekben, mit kell és lehet az emberen végrehajtani, hogy élete megmentessék?

E kutatások haszna kettős volt, mert először is világos képet nyertünk az állati test egyik legnevezetesebb életfolyamatáról; másodszor megtanultuk azt, mennyi ebből okvetetlenül megtartandó, hogy az élet megmaradhasson?

Igaz, hogy ezernyi ezer állatnak élete áldoztatott föl ezeknek kitudására s fog még föláldoztatni jövőre is az ismeret tökéletesbítése érdekében; de ezt elkerülni nem lehet, mert más módunk nincsen, s éppen azért az okszerű vivisectionak itt fönn kell maradnia.

Galváni tanulmányozza a béka boncztanát, rézhorogra akasztja a levágott czombot, a réz vassal jön érintkezésbe — csupa véletlenségből — s íme az a lefejtett békaczomb rángatódni kezd; igen, mert a rézhorog a czomb idegét érintette s a réz és vas villamos áramlatot (galvanizmust) hozott létre, mely az idegben még lappangó életet nyilvánulásra készíté.

Ez nyitotta meg azoknak a csodálatraméltó vizsgálatoknak sorát, a melyeknek egyfelől az idegrendszer ismerete, másfelől a villamosság terén tapasztalható haladás az eredménye.

Az idegrendszerrel is úgy vagyunk, mint a vér keringésével: előbb világos képet kell keresnünk elágazásairól, az egyes ágak föladatáról, azután élő állatokon végrehajtott vizsgálatok segítségével meg kell tudnunk azt, hogy betegség esetében mily mélyen nyúlhatunk be e rendszerbe, hogy az ember fölépülhessen, megmaradhasson?

A vegytan folytonosan új meg új anyagokat választ ki, a melyeknek alkotó részeivel megismertet bennünket; sokaknak hatásuk van az élő testre, s e hatás természete szerint gyógyítási célokra is használható?

Hogyan tudjuk meg azt, mekkora adagot használhatunk az ember életének veszélyeztetése nélkül jó hatással? Nincs más mód, mint az ily anyagokat hatásukra nézve élő állatokon kipróbá-

bálni, s egyedül csak így lehetséges az, hogy a legiszonyatosabb mérget is, a minő az egerkö, az atropin, strychnin, digitalin, morphiüm, opium stb. mint gyógyszer alkalmazhatunk.

Lister reájön, hogy a sebeknek elmérgesedése bizonyos apró szervezetektől származik, a melyek mindenütt el vannak terjedve s a sebekbe-kerülve buján fölszaporodnak; fölfedezi a zárt kötést; a desinficiáló anyagok alkalmazását, állatokon végrehajtott kísérletek során.

Pasteur ráveti magát az ily apró szervezeteknek másnemű tanulmányozására s reájön élő állatokon végrehajtott kísérletek során a beoltásnak alkalmazására ragadós nyavalyák ellen.

Mi következik ezekből? Mindenekelőtt az, hogy valahol saját emberi létünk, testünk fennmaradásának föltételeit meg akarjuk ismerni, az állatok vizsgálatához kell folyamodnunk, hogy ezt elkerülnünk lehetetlen, vagy ha igen, csak akkor, ha az embert magát vetjük alá oly kísérleteknek, a melyeknek végét, következményét még nem ismerjük; ez utóbbi ellen szól saját érdekünkben a józan ész.

Az okszerű vivisectió tehát ki nem kerülhető, ha nem azt akarjuk, hogy az életismeret, az orvosi tudomány legott megakadjon, tovább ne fejlődjék, hogy műtevő (opérateur) orvosok többé ne kelet

kezzenek — mert hiszen ezek kezők ügyességét állatokon kell, hogy gyakorolják!

Azok az állatok, a melyeket a tudás érdekében föláldozunk, igenis vértanúk, a tudomány marttyurjai; de hát evvel is csak úgy vagyunk mint minden egyébbel: csak áldozatok árán haladhatunk.

Az emberszeretet tana a keresztrefeszítési vivisectióval kezdődött, innen bontakozott ki; a lelkiismeret szabadsága a máglyák áldozataiból fakadt; a jogegyenlőség elve a nyaktiló véres áldozataiból eredt; de minden ilyen vértanúságnak áldásos eredménye az volt, hogy egyszer meg-szenvedve, másokat mentett meg a vértanúságtól, javított az emberiség sorsán.

Igy vagyunk a tudomány állatvértanúival is: meg-szenvednek, hogy a társadalom sorsa a tudás révén javúljon; nagy szolgálatot tesznek nekünk halálukkal; de épen azért méltó dolog, hogy megvédjük közülök azokat, a melyek másképen meg-szolgálnak, a melyeknek föláldozására nincsen szükség.

*

Kérdezheti valaki, hogy mily ötletből hozom én e helyen napirendre a vivisectio ügyét? A felelet igen egyszerű. Érzelgős németek, pietista angolok és amerikaiak egy idő óta jónak látták a

vivisectió ellen való kikelést: sőt messze körben érezhető mozgalmat támasztottak ellene s e mozgalomnak hullámkarikái hozzánk is értek: kérdés intéztetett hozzám s e kis czikk a felelet reá.

Az érzelgősök és pietisták egyoldalú fölfogásból indulnak ki, a midőn csak a kísérletek kínzó voltát tekintik, a czélt pedig nem tudják, nem értik. De az is bizonyos, hogy az egyoldalúság mindig hamis eredményhez vezet, mert egyoldalúan tekintve például épen csak a foghúzást, vagy egy testrészt amputációját, ez minden bizonynyal a legnagyobb emberkínzás képében tűnik föl; de mihelyt a czélt tekintjük, legott megbékülünk vele, mert hiszen még nagyobb kínoktól vagy épen a haláltól mentjük meg vele a szenvedőt.

EGY MERÉSZ LÖVÉS.

A GALAMBLÖVŐKRE IRÁNYOZZA

HERMAN OTTÓ.

Akár csak a Krivoscsiában, oly rendszeres puskaropogás rázkódtatta meg e napokban az új löversenyter légkörét.

A midőn odalenn az ördög zsákjából került sziklaszakadékokban majd itt, majd ott fölbukkan egy turbán, egy fez, egy montenegrinus sapka, melyeknek folytatása egy a szikla mögé rejtőző orrvágó hős, s a midőn a mi bakáink azt a sok mindenféle fejtakarót tartalmával együtt célba veszik, hát ott sem szól a lövés sűrűbben és rendesebben, mint a versenytéren, a midőn szent Lancaszter hivei a galamblövés nemes sportjának áldoznak és hódolnak.

S ez a ropogás, hajh! be sok galambnak oltotta ki életét s ráadásul bizony bizony sok emberi szívet sebesített meg. . . .

Most pedig reám támad az a nagy föltevés,

hogy nekem, mint a még nem is létező állatvédő egyesület «teremtőjének», — no meg mint afféle «Generalgewaltiger»-je, mind annak a mi hideg- és melegvérű teremtésekre vonatkozik — hogy tehát nekem erkölcsi kötelességem nagy urakkal egy patrónból sörétezni, vagy fegyveremet, a tolat, valóságos Kirner és Springer fegyverek ellen kilödzni.

De hát mi tévő legyen az ember?!

A «Pester Lloyd» nagypápaszemű kis doktora, Sturm Albert, csakugyan ott lábatlankodott a galamblövészet táján, csakugyan észrevett s természetesen nem állhatott ellen — mert fúrta is az oldalát — a jó alkalomnak, hogy t. i. sarokba szorítson; az illető hírből kiritt a tendenzia, t. i. hogy «Halljuk!» S ez még csak a kisebbik baj; a nagyobbik az, hogy ez a hír az én gyöngédszívű kínzóimnak egész seregét hozta reám, szóval, a kis ember nagy vihart támasztott ellenem, hangosan dörgött felém, hogy fedezzem saját élő testemmel azokat a galambokat.

Hát sok hölgynek a kívánsága mindenkor nagy parancs s ezt végre kell hajtani nyomban, ha elleneim szitává lövik is testemet.

Kezdem, még pedig a mindenkor hasznos rövidség okáért, az Ararat hegy táján, a melynek csúcsán és állítólag Noé bárkája szárazra bukkant. Épen itt kezdődik a Columbák nemes nem-

zetségének története, még pedig a fehér válfajé, a mely azóta is a béke, az ártatlanság, a szerelem, a hűség, sőt az isteni bölcsesség jelképévé avattatott.

Reá is termett ezekre az a madár. Tollazatának szeplőtlen tisztasága, a szem szelídsége, az alak szépsége s a teljes fegyvertelenség, mindezek praedestinálják a gyöngédség és nemesség symbolává.

A fehér galamb hozta el az olajágat, jeléül annak, hogy a Mindenható békét kötött teremtményeivel.

Az isten szelleme fehér galamb képében jelent meg az apostolok árva fejei fölött s így jelent meg Alláh nagy prófétájának is — igaz, már realiztikusabban, a mennyiben a próféta vállára telepedett; a fölött, vajjon az isteni bölcsesség magvait hordta-e a próféta fülébe, vagy — mint némelyek állítják — prózai zabszemet szedett-e onnan, a fölött ne vitatkozzunk, mert elvégre is a symbolum kérdése forog fönn s ez mindenesetre találó is, nemes is.

Mint az ártatlanság, a szerelem, a hűség és a béke jelképe a galamb a mérsékelt öv összes népfajainak költészetében valóban ünnepelt madár; a magyar szerelmi népdal a «galambom» nélkül nem is képzelhető. Oh, az a szerető olyan tiszta is, mint a galamb; hűséges, mint a galamb; sze-

lid, mint a galamb; és galamb viszi a szerelem hírét a szerető ablakára.

A galamb életmódja s minden tulajdonsága valóban arra való, hogy minden nemes érzelmeknek, tulajdoságnak jelképévé avassa a madarat.

A galambpárok hűsége már régóta példabe-széd; a galambnak születése helyéhez való ragaszkodása szintén az, s e tulajdonságát anyagiassá irányú korunk föl is használja a galambposta képében; a galambpárok csókolódzása csak olyan szép s csak olyan jelentőségű is, mint a boldog emberpároké; a galamb turbékolása a boldog szerető fülében úgy cseng, mint a legmagasztosabb kéjszava; a boldogtalanéban úgy hangzik, mint a legmélyebb fájdalom panasza; a reménytelenül küzdő fülében úgy, mint a kízó vágyak kifejezése; és igaz, hogy a galamb turbékolásában érzelm rejlik, hiszen a mellkas mélyéből ered.

Szóval, a galamb egy szeretetreméltó madár.

Hát szép tulajdonságaiért, no meg azért a szerepért is, a melyet az ember szellemi életében, képzelő tehetségében játszik, talán mégis megérdemelné az a madár azt, hogy szükségtelen, könnyen elkerülhető kínoktól megmentésük, ha már csakugyan úgy kell annak lennie, hogy szent Lancaszter tisztelői nálánál alkalmasabb célzatlát nem találjanak.

S hát miben áll az a kíntás?

A szegény párák százával szoronganak a tyúkász kosarakban; a lövő helyen legtöbbször a verőfényre kerülnek — hát tátott csőrrel ott lihegnek, mert *egy csöpp vizök sincsen*: félig alélták, mielőtt még az ólom átjárná testöket!

A verseny szabályai szerint továbbá csak az a lövés számít, a melynek áldozata egy meghatározott körben esik le, a kör egy méternyi magas háló által van bekerítve.

A körbe eső áldozatok, igaz, hogy fölszedetnek, s ha még élnek, végkép meg is öletnek; de azokkal, a melyek a körön kívül esnek, azokkal nem törődik senki sem, pedig hány van köztök olyan sebesült, a mely összezúzott lábbal órahosszat is ott vergődik, festi vérével a gyepet, hogy kínok között lassan kimúljon!

Kérjük tehát szent Lancaszter mélyen tisztelt híveit — — — —

Szabad!

No tessék! a postás egy csomagot hoz, jegye «New-York», feladója Mr. Henry Bergh, tartalma egy röpv, ennek címe «So called Sport and its victims», címképe egy szörnyen összelőtt, haldokló galamb; az első oldalon a new-yorki állatvédő egyesület pecsétje: egy összerogyott gebe, melyet a kocsis ostoroz, az őrangyal meztelen karddal az állat védelmére kél; következik egy új cím: «Pigeon Slaughter».

Nos, azok a fura amerikanusok veszettül éles lövést kölcsönöztek maguknak Nagy-Britanniából.

Közhírré tétetik ugyanis, hogy a britt királyi ház a galamblövészettől megvonta pártolását s hogy a walesi herceg a többi hercegekkel együtt kilépett a Hurlingham-clubból, követte a britt hadsereg s az önkénytesek egész tisztikara.

Az az amerikanus ugyancsak kiaknázza a dolgot — — eh mit? én is neki bátorodom.

Hát kiállanak azok a lövészek, nem egy köztük igaz vadász, s halomra lövik a galambok százait.

Nézem, nézem a dolgot s eszembe jut a kérdés: vajjon miféle szemmel nézheti ezeket szent Hubertus? Alapos kétségeim vannak aziránt, hogy az igazi vadászok szentje, szent Lancasztrel egy felhőn árulná a virtust.

A század elején a kereskedőlegényeknél (bocsánat a segédektől!) az a divat járta, hogy vasárnaponként pisztolylyal kakasokat lövődöztek; a vasárnapi lovaglás és lesipuskázás sportjának kultuszát az növelte nagyra az érdeemes testületnél, hogy csak egy szabad napja s ez épen a vasárnap volt. A dolognak pszichologiai és élet-tani oldalával most nem foglalkozom bővebben, csak azt jegyezem meg, hogy szakasztott abba az osztályzatba tartozik, a melyben például a

borbélynak költői és gitározási, a csizmadiának kiváló politizálási hajlama is található.

Hát kisütöm: hogy én kevésbé csodálkoznak azon, ha az egy vasárnappal rendelkező legénység rávetné magát a galamblövészetre, mint a mennyire nem fér a fejembe, hogy igaz vadászok, kik bátran szembeszállanak a medvével, tigrissel, oroszlánnal, oly galambokat lövöldöznek, a melyeknek farka megcsönkített — oly vadászok, kiknek a vadászat minden neme hétköznapi is hozzáférhető.

De hát ez elvégre is izlés dolga s «de gustibus non est disputandum». Értjük be avval, hogy vizet kérjünk a szomjuhozók számára, no meg gyors halált azoknak, a melyek a körön kívül esnek.

Lőttem !

AZ ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLET KELETKEZÉSE.

A mult országgyűlés folyamában e sorok írója megtalálta az alkalmat arra, hogy két ízben az állatok kínzása ellen felszólaljon. A felszólalás egyesek részéről meglehetősen csípős gúnyban részesült; de mégsem volt hiábavaló, a mennyiben a képviselőházban, úgy a társadalomban is némi hatása mégis csak érezhető volt.

A felszólalást követő napok egyikén beállított hozzám Werther Alvin úr s hamar észrevettem, hogy az állatok megvédésének valóban lelkes hívével van dolgom. Ő intézte hozzám a kérdést, vajjon nem lehetne-e itt az ország fővárosában egy állatvédő egyesületet létesíteni? s én megígértem, hogy fölkarolom az eszmét.

Idő haladtával fölkért Fenyvessy Adolf úr, a képviselőház gyorsírodájának főnöke és a fővárosi képviselő testület tagja, tennék valamit azok ellen a brutalitások ellen, a melyek a fővárosban

az állatokkal való bánásmódban szerte észlelhetők, jelesen pedig a húspiaczra szánt állatok kezelésénél jelentkeznek.

Én azt feleltem, hogy a leghatásosabb felszólalás is, ha egyes embertől cred, hamar elhangzik az események kisebb nagyobb zajában; de tudnék egy jobb módot, egy állatvédő egyesület létesítését, még pedig oly irányzat mellett, hogy abban bizonyos gazdasági tekintetek is érvényre jutnának.

Elhatároztuk az ebben az irányban való puhatolódzást a képviselőházban, melyben jelenleg több előkelő és befolyásos fővárosi polgár is foglal helyet.

Werther úr magára vállalta a külföldi egyesületek irományainak beszerzését.

A képviselőházi puhatolódzásnak az lett az eredménye, hogy Királyi Pál, Irányi Dániel, Busbach Péter, Wahrmann Mór, Polonyi Géza, Jókai Mór, Urváry Lajos, báró Prónay Gábor, Hoitsy Pál, Berzeviczy Albert, Törs Kálmán, Helfy Ignác, Hegedüs Károly és Czirer Ákos képviselő urak rögtön csatlakoztak az eszme pártolóihoz, kikhez később Hindy Árpád, Kónyi Manó urak is szegődtek.

Időközben megtudtam még azt is, hogy Etlényi Lajos, Havas Sándor urak is buzgó hívei az állatvédésnek; ezekhez is fordultam; végre megtud-

tam, hogy Temple Rudolf úr, a hamburgi állatvédő egyesület tiszteleti tagja s a galicziai egyesület megteremtője is Budapesten lakik, evvel is összeköttetésbe léptem.

Ezek a kedvező előzmények bátorítottak arra, hogy f. é. márczius 10-én a sajtó útján, nyílt kérelem alakjában fölszólítsam az eszme pártolóit arra, hogy nálam jelentkezni sziveskedjenek. A bejelentések száma meghaladta a negyvenet, köztük több hölgy is, mire egy értekezlet egybe-hívását határoztuk el.

Az értekezlet 1882-dik évi márczius 19-kére tűzetett ki s megtartatott, Kamermayer Károly Budapest fővárosa polgármestere ismert előzőkenysége folytán és részvéte mellett, a régi városház tanácstermében.

Elnöke Királyi Pál, jegyzője dr. Madarász Gyula volt: az előadói tisztet e sorok írója teljesítette.

Az értekezlet eredménye az eszme pártolásán kívül, egy alapszabálykészítő bizottság volt, a melybe Királyi Pál elnöklété alatt Thaisz Elek, Havas Sándor, dr. Tormay Béla, Fenyvessy Adolf, Werther Alvin, Etlényi Lajos, Palóczy Lipót, dr. Madarász Gyula és e sorok írója választattak.

A bizottság haladék nélkül járt el tisztében, úgy, hogy az alapszabályt készítő második értekezlet már márczius 27-kére találkozhatott s az

alapszabályokat végig tárgyalhatta. Ezen az értekezleten adatott ki 40 aláírási ív.

Időközben Werther Alvin úr beszerezte a következő kiadványokat: u. m.

Cruelty to Animals. Acts of Parliament and suggestions.

Report of the Scottish Society for the prevention of cruelty to Animals. Edinburgh, 1882.

Charter and By-Laws of the American Soc. for the prevent. of Cruelty to Animals, New-York, 1875.

Manual of Laws and Ordinances relating to the prevention of Cruelty to Animals. New-York, 1878.

Report. American Soc. for the prevent. of Cruelty to Animals. New-York, 1882.

Report, of the Calcutta Society for the prevent. of Cruelty to Animals. Calcutta, 1882.

Liste générale des Membres de la Société protectrice des animaux. Paris, 1877.

Algérie. Société protectrice des Animaux. Statuts, Constantine.

Algérie. Compte rendu. Soc. prot. des animaux. Constantine, 1881.

Società zoofila Neapoletana, Statuto, 1874.

Società zoofila Neapoletana. Regolamento, 1874.

Forste Beretening fra Foreningen til Dyrenes Beskyttelse; Danmark stb. Kjobenhavn, 1877.

Jahresberichte des Thierschutz. Vereines in Hamburg, 1880, 1881, 1882.

Jahresbericht des Thierschutz - Vereines in Frankfurt am Main, 1872.

Jahresbericht des Thierschutz - Vereines in Hannover, 1881.

Statuten der Thierschutz - Vereine in Bern, 1879. Galizien, 1876. Wien, 1876. Schleswig, Berlin, 1872. Württemberg, Dresden, 1881. Leipzig, 1879. Hamburg, 1880. Graz, 1877. Brüsszel, 1880.

Ajándék:

Roche de Linas E. Les martyrs du travail. Paris, 1882.

Knott, F. Die moderne einseitige Paedagogik eine Hauptfeindin des Thierschutzes. Guben, 1882.

Knott F. Klagen der Thiere. Guben, 1882.

Cymbria. Zeitschr. des Verbandes schleswig-holst. Thierschutzvereine. 1882. Nr. 1, 2.

Der Thierfreund. Monatschrift des wiener Thierschutzvereines, 1882. Nr. 1.

Ennyiből áll egyelőre a tervbe vett könyvtár alapja.

A kép teljessége megkívánja azt, hogy fölemlítsem, hogy Etlényi Lajos úr szívesége folytán megkaptam a «Jahresbericht des Pester Thierschutzvereines vom Jahre 1870—71» című füzetet, a melyből kivehető, hogy itt Budapesten akkor egy állatvédő egyesület szerveztetett, melynek védnöke József főherczeg, elnöke dr. Zlamál Vilmos egyetemi tanár volt; tiszteleti tagjainak

sorában található ő Felsége Erzsébet királyné is; az egyesület azonban az évek során úgyannyira pangásnak indult, hogy végre minden tért elveszítve, működése teljesen megszűnt.

HERMAN OTTÓ.

JEGYZŐKÖNYV

A LÉTESÍTENDŐ ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLETNEK AZ 1882. MÁR-
CZIUS HÓ 19. D. E. 10 ÓRAKOR A RÉGI VÁROSHÁZA TANÁCS-
TERMÉBEN TARTOTT ÉRTEKEZLETÉRŐL, MELYET HERMAN OTTÓ
ORSZÁGGYÜLÉSI KÉPVISELŐ HÍVOTT EGYBE.

Jelen voltak: Királyi Pál, Kamermayer Károly, Alkér Gusztáv, Busbach Péter, Thaisz Elek, Herman Ottó, Madarász József, Fenyvessy Adolf, dr. Madarász Gyula, Havas Sándor, dr. Reich Ármin, Böck Sándor, Preuszner József, Fuchs Gusztáv, Karsai Albert, Palóczy Lipót, dr. Czirer Ákos, Kún Béla, Gabányi Sándor, Hindy Árpád, Kaszás Ferencz, Grill Richard, Törzs Kálmán, Vlkolinszky Jenő, Roth Ferencz, Temple Rezső, Werther Alvin, Demetzky Gyula, Porzsolt Kálmán, Klein Gyula, Kada Elek, Farkas Dávid, Mikóvenyi Jenő, Egyesy Géza, Csery Kálmán, b. Prónai Gábor, Falvay Antal, Färber Lipót, Kont A. Sándor, Singer Sándor, Korolovits Jenny,

Kuliffay-Beniczky Irma, Gobbi Kornélia, Botka Mihályné sz. Hertelendy Paula, Farkas Dávidné, Hertelendy Zsigmondné, Trogmayer Károly, Schwiedland Frigyes, Schwiedland Jenő, Gammel Alajos, Torma György, Berzeviczy Albert, Hoitsy Pál, Inczedy László, Etlényi Lajos, b. Stokinger János, de Caux Mari asszony.

1. *Fenyvessy Adolf* indítványára az értekezlet elnökül egyhangúlag Királyi Pált kiáltja ki, jegyzőül pedig dr. Madarász Gyulát.

Elnök s jegyző helyeiket elfoglalván, az elnök a benne helyezett bizalmat megköszöni, s melegen ajánlja a jelenlevők figyelmébe az értekezlet tárgyát képező eszme fontos voltát.

2. *Herman Ottó* * ékes szavakban s a meggyőződés tiszta hangján kél védelmére amaz elhagyott lényeknek, melyek az embernek annyi sok hasznos szolgálatot tesznek s némelykor zaklatásnak, kíméletlenségnek és kínsokoknak vannak kitéve. Az emlős állatokról rátér a madarakra, melyek iránt még a legridegebb kedélyű ember is némi vonzalmat érez s melyek nálunk védelem helyett sokszor fogságra találhatnak.

Említi a szónok, hogy csaknem minden mivelt államnak van állatvédő egyesülete s ő birtokában van csaknem az összes védő egyesületek alapszabályainak.

* Lásd e füzet első közleményét.

Ezek alapján ajánlja tehát, hogy ez állatok védelmére hat osztály szerveztessék, melyek mindegyikének más feladata volna. Az első osztály felügyelne a fogyasztásra szánt állatokkal való bánásmódra; a második a járművek vontatására használt állatokat, a harmadik a kutyatartást, a negyedik a madárpiacot kísérné figyelemmel; az ötödik a didergő madaraknak téli ellátását vállalná magára s végre a hatodik a madárfészek megóvását venné célba, melyet már Havas Sándor több helyen szép eredménnyel kezdeményezett. — Első dolog volna kinyerni az egyesület elismerését az állam részéről, hogy igazolvánnyal ellátott tagjai, szükség esetében, a hatóság segítségét is igénybe vehessék.

Ajánlja az értekezletnek az eszme pártolását.

3. *Elnök* kérdezi az értekezletet, vajjon az egyesület szervezetére vonatkozólag mondottakat kívánja-e indítványnak tekinteni, s nem volna-e jó egy szűkebb bizottságot küldeni ki a részletek megvitatása végett.

4. *Fuchs Gusztáv* helyesli az eszmét; de ohajtaná tudni, milyen támogatást várhat az alakulandó egyesület a rendőrség részéről.

5. *Madarász József* reméli, hogy ily emberies eszme pártolásra fog találni a rendőrségnél is; s azért az alapszabályok kidolgozására és az előmunkálatok megtétele végett egy 5—7 tagú bi-

zottság kiküldetését indítványozza Királyi Pál elnöklete alatt; s e bizottság hívjon majd össze annak idején alakuló gyűlést.

6. *Fenyvessy Adolf* reméli, hogy a közönség és a hatóságok egymást támogatni fogják, s ezt hiszi a kormányról is.

7. *Thaisz Elek* visszautasítja a hatóság gyanúsítását, mielőtt annak közreműködése igénybe vétetett volna.

8. *Fuchs Gusztáv* a rendőrségre tett megjegyzését úgy kívánja értetni, hogy az nem rendelkezik elegendő közeggel.

9. *Falvay Antal* fölemlíti, hogy a fővárosban már volt egy ilyen egyesület, melynek alapszabályai és irományai a városnál vannak letéve, s ajánlja azok figyelembe vételét.

10. *Herman Ottó* megjegyzi, hogy a hatóság nem volt gyanúsítva, de most magánember nem veheti igénybe a rendőrség segítségét ily esetekben; tudomása van a volt egyletről s annak is megszerezte az alapszabályait.

11. *Kamermayer* polgármester a fővárosi törvényhatóság támogatását előre is igéri, s midőn az egyesület ügye majd a főváros elé fog kerülni, akkor körvonaloza lesz a közgyűlés álláspontja; a maga részéről különben az ügy előmozdítására minden lehető meg fog tenni.

12. *Palóczy Lipót* a tervezett hat osztályhoz

még egy hetediket ajánl, mely a sportnál elkövetett kegyetlenségeket igyekezzék enyhíteni, ilyen szerinte a galamblövészet is. Kívánja továbbá, hogy gátolja meg az egyeslet a család körében elkövetett állatkinzásokat, csonkításokat s a hét tagú bizottság helyett tizenöt tagút ajánl.

13. *Busbach Péter* Palóczy indítványára nézve megjegyzi, hogy az most nem tartozik az értekezlet körébe, miután az értekezlet jelen czélja csupán a megalakulás feletti eszmecsere.

14. *Elnök* ezután amaz ohajának ad kifejezést, hogy a kiküldendő bizottságnak tagjaiúl Királyi Pál elnöklete alatt a következők választassanak meg: Herman Ottó, Thaisz Elek, Havas Sándor, Etlényi Lajos, Werther Alvin, Fenyvessy Adolf, Palóczy Lipót, dr. Tormay Béla, dr. Madarász Gyula, jegyző.

Kik egyhangúlag megválasztattak.

Mire az elnök az értekezletet feloszlatja.

Budapesten, 1882. márczius 19.

Dr. Madarász Gyula,
értekezleti jegyző.

Királyi Pál,
elnök.

JEGYZŐKÖNYV

AZ 1882. ÉV MÁRCZIUS 23. D. U. 6 ÓRAKOR FENYVESSY ADOLF
LAKOSZTÁLYÁBAN TARTOTT BIZOTTSÁGI GYÜLÉSÉRŐL.

Elnök: *Királyi Pál*; jegyző: *Dr. Madarász Gyula*.

Jelen volt bizottsági tagok: Herman Ottó, Et-lényi Lajos, Werther Alvin, Fenyvessy Adolf, Palóczy Lipót, dr. Tormay Béla.

Az állatvédő egyesület 1882. év márczius 19-én tartott értekezlete jegyzőkönyvének felolvasása után az elnök megkezdi a Herman Ottó által összeállított alapszabályok tárgyalását.

1. *Herman Ottó* rövid bevezetés után felolvassa az általa összeállított alapszabályt, mely 14, illetőleg 24 §-ból áll.

2. A bizottság igen helyesnek és czélszerűen kidolgozotttnak tartja azokat arra nézve, hogy azok a második értekezletnek előterjesztessenek s csupán csak az első pont ellen, az egyeslet cí-mére nézve tett némi kifogást; jelesen Tormay az «Állatvédő egyeslet Budapesten» címet akarja.

3. *Herman Ottó* véleménye szerint annak meg-beszélését az alakuló gyűlésre kellene halasztani.

4. *Werther Alvin* az ötödik pont ellen, mely a didergő madarak téli ellátásáról szól, megjegyzi, hogy az a hatodikkal olvasszassék össze.

5. Végre még az egyesület által használandó jelenyről tétetett említés, mely az alapszabályokhoz egy külön paragraphusba volna iktatandó.

Ezután elhatároztatik, hogy az állatvédő egyesület alapszabályai és működési terve tárgyában a nyilvános értekezlet f. é. márczius hó 26-án d. e. 10 órakor a régi városház tanácstermében fog megtartatni.

Mire az elnök a bizottsági ülést felosztatja.

Budapesten, 1882. márczius 23.

Dr. Madarász Gyula,
bizottsági jegyző.

Királyi Pál,
idl. elnök.

JEGYZŐKÖNYV

A LÉTESÍTENDŐ ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLETNEK ALAPSZABÁLYAI
ÉS MŰKÖDÉSI TERVE TÁRGYÁBAN TARTOTT NYILVÁNOS ÉRTE-
KEZLETRŐL, MELY AZ 1882. MÁRCZIUS HÓ 26. D. E. 10 ÓRAKOR
A RÉGI VÁROSHÁZ TANÁCSTERMÉBEN FOLYT LE.

Elnök: *Királyi Pál*, jegyző: *Dr. Madarász Gyula*.

Jelen voltak: Kamermayer Károly, Thaisz Elek, Herman Ottó, Fenyvessy Adolf, Palóczy Lipót, dr. Gruber Zsigmond, Kún Béla, Korolovits Zseni, Szenczi Ágoston, Mocsáry Sándor, gr. Esterházy Mihály, báró Orczy Elek, Simor János, Gammel Alajos, Porzsolt Kálmán, Pete-

zsilka Sándor, Schwiedland Jenő, Gross Gyula, Tolnai János, Kont A. Sándor, Szalády Antal, Koczedy Lajos, Gabányi Sándor, Klein Gyula, Scholtz Lajos, Komáromy Lajos, Brázay Kálmán, Sebők Imre, Egyessy Géza, Busbach Péter, Mikovényi Jenő, Trogmayer Károly, Werther Alvin, Demetczky Gyula, de Caux Mari asszony.

1. *Elnök* az értekezletet megnyitván, előadja a mai összejövetel célját s felhívja a jegyzőt az 1882. márczius 19-én tartott értekezlet jegyzőkönyvének felolvasására,

mely ellen kifogás nem tétetvén, azt hitelesítettnek mondja ki.

2. *Herman Ottó* előterjeszti az általa kidolgozott alapszabályok tervezetét.

3. *Elnök* az előterjesztés után pontonként kívánja annak felolvasását és megvitatását.

A jól és czélszerűen kidolgozott alapszabályok többek hozzászólása után, csekély módosításokkal és némely lényeges pótlásokkal elfogadtatnak, s mint ilyenek megerősítés végett a Nagymélt. belügyminiszteriumhoz fölterjesztetni határozatnak.

Mire az elnök az értekezletet felosztatja.

Budapesten, 1882. márczius hó 26-án.

Dr. Madarász Gyula,
értekezl. jegyző.

Királyi Pál,
idl. elnök.

ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLET BUDAPESTEN.

ALAPSZABÁLYOK.

Az egyesület czíme.

1. §. Az ország fővárosában «Állatvédő Egyesület Budapestén» czím alatt egyesület alakul, mihelyt e czélra legalább 100 tag jelentkezik.

Czélja.

2. §. Minden rendelkezésére álló, a fenálló törvények keretében mozgó eszközökkel az állatokat mindennemű zaklatás és kínzás ellen megvédelmezni.

3. §. Az egyesületet e törekvésében úgy erkölcsi, mint gazdasági tekintetek vezérlik.

4. §. Az egyesület nem a hatóság ellenében, hanem annak támogatására van hivatva. Ennélfogva mindent megtesz arra nézve, hogy a jogi személy jellegével fölruháztatva, közhasznú s úgy

közérkölciségi, mint gazdasági tekintetben fontos működését minél hathatóbbá tehesse.

Eszközök.

5. §. a) Jóindulatú, fölvilágosító közbelépés által, szükség esetében a hatóság közbenjöttével az állatok zaklatásának és kínzásának megakadályozása.

b) Jó példával előljárva, az oktatólag és fölvilágosítólag való hatás.

c) Az okszerű állatvédelemnek irodalmi úton való terjesztése, kivált az iskolára és a serdülő ifjúságra való tekintettel is.

d) Előadások segítségével, kivált a létező előítéletek eloszlatása.

e) Érdemek elismerése és jutalmazása.

f) Tapasztalás alapján az idevágó törvények, rendeletek és szabályok korszerű fejlesztése.

Tagság.

a) *Díjasok.*

6. §. Az egyesület tagjai:

1. Alapítók, kik egyszer s mindenkorra legalább is 20 frtnyi alapítvánnyal járúlnak az egyesület céljaihoz.

2. Rendes tagok, kik évenként és előre 1 frtnyi díjjal járúlnak ugyan e célhoz; egész családok évi díja 2 frt.

b) *Díjtanúk.*

1. Tiszteleti tagok, kik az állatvédelem körül kiváló, általánosan elismert érdemeket szereztek, akár az egyeslet székhelyén, akár azon kívül lakjának.

2. Levelező tagok, kik az egyesület székhelyén kívül lakva, az állatvédelem ügyét az irodalom és tudomány terén sikerrel szolgálják.

7. §. Alapító és rendes tagja az egyesületnek lehet minden feddhetetlen jellemű egyén kor- és valláskülönbség nélkül, a ki az egyesületnek egy rendes vagy alapító tagja által ajánltatott.

Az alapítók állandó, a rendes tagok egy évre szóló igazolási jegyet nyernek, mely egyszersmind nyugta gyanánt is szolgál.

Az egyesület vagyonáról.

1. *Törzsvagyon.*

8. §. Az egyesület törzsvagyonát az alapító tagok által befizetett alapítványok, önkéntes adakozások és hagyományok képezik; ez összegek gyümölcsözőleg elhelyeztetnek, és csak a kamatok fordíthatók az egyesület folyó szükségleteinek fedezésére.

2. *Forgó vagyon.*

9. §. Az egyesület forgó vagyonát a rendes tagok által befizetett évi díjak képezik, a melyek

teljesen az egyesület folyó szükségleteinek fedezésére fordíthatók.

3. *Jutalmak.*

10. Az egyesek által följánlott jutalmak az adakozók kívánságához képest adatnak ki.

A tagok jogai.

11. §. Az alapító és rendes tagok jogai :

a) Az egyesület közgyűlésein résztvehetnek, ott indítványozhatnak, tanácskozhatnak s a határozatok hozatalánál szavazatukat érvényesítik.

b) A társulat kiadványaiban díjtalanul részesülnek.

c) Az egyesület könyvtárát használhatják.

d) Új tagokat ajánlhatnak.

e) Az egyesület előadásain megjelenhetnek és vendégeket bevezethetnek.

f) Az egyesület jelvényét viselve, a hozzákötött jogokat élvezik.

A tagok kötelességei.

12. §. Az alapító és rendes tagok kötelesek fölvállalt pénzbeli kötelezettségüknek pontosan megfelelni, azonkívül az egyesület által kitűzött feladatok megoldása érdekében telhetőleg közreműködni, végre az egyesületet új tagok szerzése és ajánlása által erősíteni.

Hatósági közegekkel való érintkezésük esetében tartoznak az egyesületi jelvényt és igazolványt felmutatni.

A tagság megszűnése.

13. §. A tagság megszűnik:

- a) elhalálozás;
- b) írásban beadandó lemondás által;
- c) az évi díjnak három éven át való be nem fizetése folytán;
- d) kizárás által, oly cselekedetek következtében, a melyek ez egyesület céljaival vagy a tisztesség fogalmával meg nem férnek. A kizárás fölött a választmány határoz, a határozathozatalhoz legalább 9 tag jelenléte szükséges.

Az egyesület jelvénye és pecsétje.

14. §. Az egyesület pecsétje hét ágú csillagot tüntet fel, közepében kerek mezőben Á. V. E. monogrammal és «Állatvédő Egyesület Budapes-ten» körirattal.

15. §. Az egyesület jelvénye egy hétágú arany csillag, vörös zománcz középmezővel, ebben Á. V. E. monogrammal.

Szervezet.

16. §. Az egyesület hat osztályt alakít, a melyek azonban a mutatkozó szükséghez képest szám és föladat szerint módosíthatók.

Az osztályok a következők:

I. Piaczi felügyelet kivált a fogyasztásra szánt állatokkal való bánásmód ellenőrzése szempontjából;

II. A személy- és teherszállító kocsiközlekedés ellenőrzése;

III. Az ebtartás ellenőrzése;

IV. A madárpiaicz felügyelete;

V. A madárfészkek megóvása és a fészkelés előmozdítása.

VI. A madaraknak télvíz idején való gondozása.

17. §. A tagok tetszés szerint választják az osztályt, a melyben működni óhajtanak; az osztályokat a választmány megbízása alapján egy-egy választmányi tag vezeti. Az osztályok működésükről havi jelentéssel járulnak a választmány elé, melyek a társulat évi jelentésében felhasználtnak.

A tisztikar és választmány.

18. §. Az egyesület ügyeit a közgyűlés által titkos szavazással s egyszerű többséggel megválasztott tisztikar vezeti, mely a következő:

1 elnök.

2 alelnök.

1 első titkár.

1 másodtitkár.

1 pénztárnok.

1 könyvtárnok.

1 gazda és

18 választmányi tag, ezek között 6 nő.

A tisztikar 3 évre választatik. A lelépő tisztikar újból is megválasztható.

Az elnök képviseli az egyesületet hatóságok és harmadik személyek irányában; vezeti az egyesület ügyeit, összehívja a közgyűléseket, értekezleteket, s választmányi üléseket, azokban elnököl, a tanácskozássokat vezeti és szerkeszti, egyenlő szavazatok esetében szavazatával dönt, a határozatokat kimondja, a közgyűlési, értekezleti s választmányi határozatok foganatosításáról gondoskodik, 10 frtig önállóan utalványoz, 10 frtot meghaladó kiadásokra a választmány utalványát kieszközli, az egyes egyleti tisztviselők működését ellenőrzi, a pénztárt évenként legalább egyszer megvizsgálja, az egylethez érkező beadványokat felbontja, az egylet kiadványait a jegyzővel együtt aláírja.

Az elnök akadályoztatása esetében hatásköre az alelnökre megy át.

19. §. Egyleti rendes közgyűlés évenként egy tartatik, minden év ápril havában.

Rendkívüli közgyűlés tartandó, valahányszor annak összehívását az elnök vagy a választmány többsége szükségesnek látja, avagy húsz egyleti tag, a tárgy kijelölése mellett, írásban kívánja.

A gyűléseket a napirend közlése mellett az

elnök hívja egybe, a választmány belátása szerint vagy hírlapok útján, vagy külön meghívók által.

Tartatnak az elnök, akadályoztatása esetén az alelnök elnöklete alatt; érvényes határozatra negyven tag jelenléte, s azok szótöbbsége szükséges; egyenlő szavazatok esetében az elnök szavazata dönt. Ha megkívántató számú tag nem jelenik meg, nyolczad napra újabb közgyűlés hivandó össze, melyen a megjelentek — számukra való tekintet nélkül — érvényesen határoznak, azonban csak az előbbi határozatképtelen közgyűlésre kitűzött kérdésekben.

20. §. A közgyűlés tárgyai :

1. Az egyleti tisztikar megválasztása. A választás szavazatlapok által történik, melyeket egy, a választás megkezdése előtt kinevezett öt tagú szavazatszedő bizottság vesz át s olvas össze.

2. Az egylet évi működéséről szóló választmányi jelentés tárgyalása, továbbá az évi számadások átvizsgálása, s azok iránt a felmentvény megadása.

A számadások egy három tagból álló, közgyűlésileg évenként előzetesen választott bizottság jelentése kíséretében terjesztetnek a közgyűlés elé.

3. A választmány határozatai elleni beadványok elintézése.

4. A választmány netáni egyéb előterjesztéseinek tárgyalása.

5. Egyes tagok indítványai feletti határozathozatal.

6. Az alapszabályok módosítása.

7. Az egyesület feloszlásának elhatározása.

21. §. Választmányi gyűlés rendszerint minden hónapban egyszer tartatik s itt indítványozási, tanácskozási és szavazati joggal csak az egyesület választmánya és tiszti kara bír. E gyűléseken intéztetnek el a folyó ügyek s választatnak meg a rendes és alapító tagok. Határozathozatalra az összes választmány egy harmadának jelenléte szükséges.

22. §. Felolvasó ülések, melyek a téli hónapokban — novembertől kezdve áprilisig — úgy a mint a felolvasók jelentkeznek, tartatnak és ingyenesek.

Kitüntetések és jutalmak.

23. §. Az egyesület által gyakorolt kitüntetések és jutalmak:

a) Dicsérő oklevél, melyet az egyesület tagoknak és nem tagoknak kiváló működés elismerésül nyújt.

b) Pénzbeli jutalom cselédek számára az állatok kiváló gondozásáért; rendőri alsóbb rangú közegek számára kiváló szolgálatkészségért és éberségért.

24. §. Az egylet fennállása időhöz kötve nincs. Feloszlik, ha tagjai száma 100-on alulra esőken, vagy a feloszlás közgyűlésileg elhatároztatik.

Az e részbeni indítvány a tagok legalább $\frac{1}{10}$ -ed része által aláírva, írásban az elnöknel nyújtandó be, ki annak tárgyalására 30 nap alatt a tárgy közlése mellett rendkívüli közgyűlésre meghívja. A feloszlás elhatározására a tagok felének jelenléte, s a jelenlevők általános szótöbbsége szükséges; ha ezen közgyűlésre elegendő számú tag nem jelenik meg, a 19. §. utolsó pontja értelmében újabb közgyűlés hivandó egybe.

Azon közgyűlés, mely a feloszlást érvényesen kimondja, határoz egyúttal az egyesület vagyonáról is. E vagyon alapítvány képében, az egyesület neve alatt csak jótékony intézetre szállhat.

25. §. Az esetben, ha az egylet az alapszabályokban meghatározott czélt és eljárást, illetőleg hatáskörét meg nem tartja, a m. kir. kormány által, a mennyiben további működésének folytatása által az állam, vagy az egyleti tagok vagyoni érdeke veszélyeztetnék, az 1875. évi május 2-áról kelt 1508. eln. számú belügyminiszteri rendelet mellékletének 9-ik pontja értelmében haladéktalanul felfüggesztetik, s a felfüggesztés után elrendelendő szabályos vizsgálat eredményéhez képest végleg fel is oszlattatik, vagy esetleg az alapsza-

bályok legpontosabb megtartására különbeni felosztás terhe alatt köteleztetik.

Dr. Madarász Gyula,
értekezl. jegyző.

Királyi Pál,
id. elnök.

25398. szám.

Látta a magyar királyi belügyminister oly megjegyzéssel, hogy mindazon esetleg hozandó közgyűlési határozatok, melyek az alapszabályok megváltoztatását, az egylet feloszlását s ez esetben vagyonának hová fordítását czélozzák, fogantatás előtt a királyi belügyministeriumhoz felterjesztendők.

Budapesten, 1882. évi május hó 7-én.

A minister helyett

Prónay József,
államtitkár.

AZ ALLATVÉDŐ EGYESÜLET OSZTÁLYAINAK MŰKÖDÉSI KÖRÉRŐL.

I. Osztály. Piaczi fölügyelet.

Az osztály önként jelentkezett tagjai éber figyelemmel kísérik az eleség piaczforgalmát s fölügyelnek:

A fogyasztásra szánt élő állatokkal való bánásmódra, úgy a jó bánásmód és elhelyezés, valamint az állatok életszükségeinek tekintetében.

Megfigyelik, vajjon a lábasjóság nincsen-e gúzsba kötve, természetellenes helyzetbe erőszakolva, a le- s fölrakodásnál nem fordul-e elő brutalitás? A majorságnál: vajjon nincsen-e lábainál fogva fölakasztva s így a nap hevének kitéve? Kiváló gond fordítandó annak megfigyelésére, vajjon az annyira szükséges itatásról kellőképen gondoskodva van-e? A vágóhídon vajjon nem fordulnak-e elő kínzó öletési eljárások? A halpiacon felügyelnek a víz tisztaságára.

Észleleteikről esetről esetre levélben értesítik az osztályt vezető választmányi tagot, ki ismét jelentést tesz a választmánynak.

II. Osztály. Lovak fölügyelete.

Az osztály tagjai éber figyelemmel kísérik a bérkocsik minden nemét, az áruszállítást; a kövezésnél, építkezésnél, fahordásnál szereplő lovak, úgy szamarak által vontatott alkalmatosságokat.

A bérkocsiknál felügyelnek a lovak betakarására; kisebesedéseknél ezeknek kimelésére, gyógyítására, a patkolás minőségére, az állóhely czélszerűségére; a rendes itatásra, az elcsott lovak lábra való állítására; a szerszám, kivált a zabla czélszerűségére, a hajtásnál az ostornak és gyeplőnek emberséges használatára, a lovak minőségére.

A teherszállításnál felügyelnek a teher arányosságára; a kapaszkodókon a kellő segítségre és kíméletre; a föld-, kő- és falerakodásnál fölügyelnek arra, vajjon a lerakott teher nem képez-e a kerekek előtt akadályt; az ostornak emberséges használatára, kivált fordulás és hátrálás alkalmával. Észleleteiket a fennírt módon közlik.

III. Osztály. Kutyatartás ellenőrzése.

Az osztály tagjai gondosan megfigyelik a nembeli számarányokat, a szájkosarak minőségét,

nyár szakán az itatás alkalmatosságait, beteg ebek hollétét.

Kiváló figyelmet szentelnek a peczérek eljárásának ellenőrzésére, kivált a hurok használata, s az elfogott ebekkel való bánásmód tekintetében.

Fölügyelnek veszett ebek előfordulására, elfogatására s állatgyógyintézetbe való beszállítására.

A jelentés a fennírt módon történik. Végre fölügyelnek a házaknál tartott egyéb állatok, mint macskák, madarak, nyulak stb. állapotára.

IV. Osztály. Madárpiacz ellenőrzése.

Az osztály tagjai éber figyelmökre méltatják a madárfogdosók manipulációját; a madárkereskedők készletét és kezelését, kivált az éneklő madarakkal való, rendeletileg eltiltott s titkon üzött kereskedést.

Felügyelnek a fészekrablásból származó pelyhes vagy tokos fiókákkal való kereskedésre, a kalitkában tartott énekesek közül a szántszándékkal megvakítottak jelenlétére.

Felügyelnek arra a bánásmódra, a melyet a tulajdonosok a lutriszámokat húzó madarakra alkalmaznak.

Tavaszkor és őszkor a vonuló madárseregeknek tömeges fogdosására s a vendéglőkbe való szállítására.

Figyelmőkre méltatják az állatkertet, állatsegregleteket, kutya- és majomszínházi mutatványokat az eltartás és bánásmód tekintetében. A jelentést a fennírt módon teszik meg.

V. Osztály. Madárfészkelés ellenőrzése.

Az osztály tagjai a szabadba való kirándulások segítségével iparkodnak a fészekrablás rút mesteriségét megakadályozni, a madaraknak költőházikók által a fészkelést megkönnyíteni.

A madárpiacon gondozásával megbízott osztálylyal szövetkezve, iparkodnak a léppel, hálóval, tökkel, hurokkal való madárfogást megakadályozni.

Felügyelnek a koczapuskások garázdálkodására. Jelentés mint fent.

VI. Osztály. A madarak etetése.

Az osztály tagjai, kivált télvíz s nagy havak idején, a szükségét szenvedő madárvilágról gondoskodnak.

E végett megfigyelik a nyomorgók tartózkodási környékét, s kijelölik a pontokat, a melyeken a mindenkor előbb homokkal vegyített táplálék, mint: köles, zab, árpa, kendermag, ocsú vagy rostaalja czélszerűen szórható. Jelentés mint fent.

Valamennyi osztályról.

Az osztályok tagjai kölcsönösen támogatják egymást. Működésöknek főelve az, hogy a bajt lehetőleg megelőzzék; az első közbelépés mindig a legszelídebb alakban történjék; a hatóság igénybe való vétele mindenkor csak végső szükség gyanánt marad fenn. Eljárásukat mindig a fennálló hatósági rendeletek és szabályzatok keretéhez szabják.

A tagok a jelvényt és igazolványt mindig maguknál viselik, hogy annak — a hatóság által való elősmerése esetében — előmutatásával közbelépésük jogosultságát igazolhassák.

A tagok jelentéseikben a tényállást röviden és világosan fejtik ki, kiváló gondot fordítván arra, hogy mindazon körülmények, mint: személynevek, kocsiszámok, helyek stb., megjelölve legyenek, a melyek az egyletnek mint erkölcsi testületnek sikeres működését lehetségessé teszik.

AZ ÁLLATOK VÉDELME

VONATKOZÓ ORSZÁGOS TÖRVÉNYEK ÉS HATÓSÁGI SZABÁLYRENDELETEK GYÜJTEMÉNYE.

AZ EGYESÜLETI TAGOKNAK TÁJÉKOZTATÁSÁRA ÖSSZEÁLLÍTOTTA
KIRÁLYI PÁL.

I.

Budapest főváros törvényhatóságának

1880. évi november 25-én 780. közgyűlési sz. a. kelt és a m. k. belügyminiszteriumnak 1881. évi február 27-én 55599/80. sz. a. kelt rendeletével jóváhagyott *szabályrendeleteiből.*

1. a) *A közbádoghídi szabályrendeletnek az állatorvosi hatáskörre vonatkozó 10. §-a :*

«10. §. Az állatkínzás mindenütt a legnagyobb erélylyel meggátlandó, a mennyiben pedig a kellő komolysággal tett megintésnek eredménye nem volna, erről az ellenőrnek, illetőleg igazgatónak azonnal jelentés teendő.»

b) *A közbádoghídi szabályrendeletnek a bádoghíd-felügyelők hatáskörére vonatkozó 4-ik §-a :*

«4. §. A vágóhid-felügyelők örködni tartoznak, hogy a közvágóhídba beállított szarvasmarha és aprómarha a mészárosok által annak idejében takarmánynyal és vízzel elláttassék; hogy a szilaj marha a legnagyobb óvatosság mellett az istállókba állíttassék és a vágó-kamrákba vezetessék; hogy az állatkínzás mellőztessék, és hogy minden mészáros az üzletszerű vágáshoz megkívántató vágóeszközökkel ellátva legyen.»

2. *A fővárosi halászati szabályrendeletnek 3., 4., 5., 7., 8., 12. és 13. §§-ai:*

«3. §. A haszonbérlo és emberei csak oly hálóval halászhatnak, melynek szemüre nedvesített állapotban 15·5 □ milliméternél nem kisebb.»

«4. §. Tilos a halászat a halívás ideje alatt, vagyis minden év április havától június hó végéig.»

«5. §. Tilos továbbá: — *a)* a halakat bármilyen mű méreggel megölni, vagy egyéb szerekekkel elbódítani s ily állapotban kifogni; — *b)* a halak ölésére vagy fogására oly szereket használni, melyek a víz alatt felrobbannak, például dynamit és más egyéb; — *c)* halakat fenékhorggal, kosarakkal és oly hálókka halászni, melyek az egész víz medrét elzárják, valamint mesterséges halfogók építése és ezek által a halak járását elzárni; — *d)* A ki tilos időben, vagy tiltott módon halász, a kifogott halak és halászati eszközeinek elkob-

zásán kívül 2 frttól 50 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetetik.»

«7. §. A vásárigazgatóság köteles a haszonbérlő és embereinek hálóit többször megvizsgálni s a tapasztalt visszaéléseket a ker. előljárásnak feljelenteni. A tapasztalt visszaélés, nemkülönben a tilos időben halászatot ért halász a halászati eszközök elkobzásán kívül 2 frttól 50 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.»

«8. §. Ha a haszonbérlő oly hálóval halász, mely a vásárigazgatóság által megállapított bélyeggel ellátva nincsen, habár a háló különben szabályszerű volna is, annak elkobzása mellett esetről esetre 5 frt pénzbüntetést fizet, a hálószemek szabálytalansága esetében még az ezen nézve külön megállapított büntetés alá esik.»

«12. §. A jelen szabályrendeletben meghatározott pénzbüntetés behajthatlansága esetében, a pénzbüntetés helyett elzárás fog alkalmaztatni, melynek tartama az 1879. évi XL. tcz. 22. §-ában foglalt rendelkezés szerint állapíttatik meg.»

13. §. A pénzbüntetések egy harmada a feljelentőt, két harmada pedig a főv. szegényalapot illeti.»

3. A fővárosi ebtartási szabályzat 8., 10., 16. és 23. §§-ai:

«8. §. Minden tulajdonos köteles ebének eleget s megfelelő minőségű eledeléről s italáról,

valamint arról is gondoskodni, hogy az ebek fekhelyükön hideg s nagy hőség ellen kellően védve legyenek.»

«10. §. A kutyák kínzása és ingerlése a legszigorúbban tiltatik.»

«16. §. Ha valakinek kutyája vagy házi állatja dühös vagy dühgyanús eb által megmaratott, köteles az esetet a ker. előjáróságnak rögtön bejelenteni. Ily esetekben — és pedig ahol csak lehetséges — élő állapotban kézhez kerített kutya: *a)* ha dühösnek ismertetik fel, azonnal elpusztítandó s a ker. állatorvos által a dögtéren felbonczolandó; *b)* a dühgyanús eb pedig a tulajdonos kíváratára és költségén az állatgyógyintézetbe viendő, különben a gyepmesternél felállított és kellőleg fertőztelenített vasketreczben állatorvosi felügyelet alá helyezendő, 14 napig szemlélendő, s a felmerült költségek a ker. előjáróság által megállapítandó összegben való megtérítése után a tulajdonosnak visszaadható.»

«23. §. Ezen szabályok ellen vétők, a mennyiben a felmerülő eset a törvény értelmében súlyosabb beszámítás alá nem esik, 2 fittól 50 frtig terjedhető pénzbüntetéssel, behajthatlanság esetében pedig 5 napig terjedhető elzárással büntetendők.»

II.

Az 1872. február 18-án szentesített új vadászati törvényből.

1. *A vadászati tilalmakra vonatkozó 10—20. §§.:*

«10. §. Az általános vadászati tilalom tart február 1-től augusztus 15-ig. — Ettől eltérőleg tilos a vadászat: *a)* szarvasbikákra október 15-től, dämvasdbikákra november 15-től július 1-ig; *b)* szarvas-, dämvasd- és öztehenre február 1-től október 15-ig; *c)* őzbakra január 15-től április 1-ig; *d)* zergékre november 15-től július 1-ig; *e)* a fajdkakasra június 1-től márczius 1-ig; jér-ezékre pedig minden időben; *f)* foglyokra január 1-től, fáczánokra és tűzokokra február 1-től aug. 15-ig; *g)* minden más madárra a 13. és 14-ik §§-okban meghatározott kivételekkel, február 1-től aug. végeig, azon hozzáadással, hogy a fennkitett időszakok alatt sem a vadak fiait elfogni, sem a madarak fészkeit szándékosan érinteni vagy tojásaikat elszedni nem szabad, kivétetvén ez alól azon tulajdonosok vagy bérlők, kik a tojást ép a vad tenyésztése czéljából szedetik.»

«11. §. Tilalmi időszakban az első 8 napot kivéve vadat általában, vagy ha a tilalom csak némely vadra vonatkozik, illet árulni, venni, vagy nyilvános helyiségekben étlapra jegyezni nem szabad.»

«12. §. Szabad időben is tiltatik a foglyokat, fáczánokat, tűzokokat és nyulakat hálókkel, törökkel, hurkokkal vagy bármi eszközökkel elfogni; e tekintetben kivétel csak a tenyésztők részére engedtetvén, kik azonban a rendes befogásokat ismert szakértők által tartoznak végbevitetni.»

«13. §. A madarak közül kivételt képeznek a vándor- és vízi madarak; de ott, hol ez utóbbiak keltenek, a párosodás és keltés időszaka alatt a tilalom reájok is kiterjed.»

«14. §. Tiltott időszak alatt is szabad vadászni a seregekben vonuló vadludakra és vadkacsákra, vad- és szelíd galambokra, seregélyekre, keselyűkre és sasok, sólymok, kányák, vércsék, héjak és ölyvek minden nemeire, valamint a nagy suholyra s végül a hollókra, szarkákra, varjakra és verebekre is.»

«15. §. A ragadozó vagy kártékony állatokat, ugymint: medvét, farkast, rókát, hiúz, vadmacskát, nyestet, vaddisznót, borzot, tengerinyulat, hörcsögöt, ürgét, görényt, menyétet, nyusztot és vidrát saját vadászterületén bármikor elpusztítani mindenkinek szabad, azon esetben is, ha a vadászat bérbe volna adva, ha azonban a pusztítást vadászatilag akarja végbe vinni (18. §.), erre ez esetben a bérlő beleegyezését tartozik kieszközölni.»

«16. §. A vadászati területen talált házimacská-

kat és kóbor ebeket a vadászatra jogosított elpusztíthatja.»

«17. §. Hivatalból tartatni szokott vadászatok jövőre nem gyakorolhatók.»

«18. §. A vadászat csak löfegyverrel, vagy lóháton bárminemű ebek használatával gyakorolható. A vadászatra jogosítottakon kívül senkinek sem szabad a vadászati területre bármi faju ebeket bocsátani; kivételnek a nyájőrök, kik azonban kötelesek ebeik nyakára oly nehezéket függeszteni, mely első lábaik térdein felül egy hüvelyknyi távolságra lóg alá.»

«19. §. A sebzett vadat idegen területen üzni nem szabad. Ha a vadászatra jogosultak ebei idegen területre átmennek, ott az illető vadászatra jogosult által letartóztathatók mindaddig, míg gazdáik az okozott károkért teljes elégtételt nem adtak.»

«20. §. A 10-ik §-ban meghatározott tilalmi időszak alatt vadászni senkinek sem szabad, kivéve kerítéssel kellőleg elzárt helyeken, hol a tulajdonos a vadászatot minden időben gyakorolhatja és megengedheti.»

2. *A vadászati kihágásokra és azok büntetésére vonatkozó 24—26. §§:*

«24. §. A ki tiltott időben vadász, 5 frttól 50 frtig büntetendő.»

«25. §. A ki a vadak fiait elfogja, a madarak

fészkeik (kivéve a 14. és 15. §§-ban említett ártalmasokét) elrombolja, tojásait elszedi: 1 frttól 10 frtig terjedhető pénzbírsággal sújtandó.»

«26. §. A ki tiltott időben vadat hordoz, árul vagy vesz, ha a vad nála találtatik, 2 frttól 10 frtig terjedhető pénzbüntetéssel sújtatik, azonfelül az ily időben talált vad a helyi szegények javára elkobzandó.»

III.

A kihágásokról szóló 1879. június hó 11-én szentesített magyar büntető törvénykönyvből:

1. *A közrend elleni kihágásokra vonatkozó 86. §.:*

«86. §. A ki nyilvánosan botrányt okozó módon állatot kínozt, vagy durván bántalmaz, úgy szintén, ki az állatkinzás ellen kiadott rendeletet vagy szabályrendeletet megszegi: nyolcz napig terjedhető elzárással vagy száz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.»

2. *A közegészségi és a testi épség elleni kihágásokra szóló 97, 98, 102, 103, 104, 120, 121, 122 és 124. §-ok:*

«97. §. Azon állatorvos, a ki sürgős esetekben a hivatásával járó szolgálatot alapos ok nélkül megtagadja, vagy elhalasztja: ötven forint-

tig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. — Ha pedig állami, törvényhatósági vagy községi hivatalos alkalmazásban lévő állatorvos ezen hivatalos alkalmazásával egybekötött állatorvosi szolgálatot alapos ok nélkül megtagadja vagy elhalasztja: kétszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.»

«98. §. Egy hónapig terjedhető elzárással és kétszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő azon állami, törvényhatósági vagy községi hivatalos alkalmazásban levő állatorvos: a ki marhavész idején, habár lemondás folytán, de ennek szabályos elfogadása előtt, hivatalos állását elhagyja, vagy az ezzel egybekötött szolgálat teljesítését, alapos ok nélkül, megtagadja vagy elhalasztja.»

«102. §. A ki a felügyelete alatt levő állaton a veszettség vagy más, akár az emberekre, akár az állatokra veszélyes betegség jelét észleli és azon állatot azonnal el nem különíti vagy másként ártalmatlanná nem teszi, egyszersmind pedig az észlelt betegségről a hatóságnak jelentést nem tesz: háromszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.»

«103. §. A ki a beteg állatokról az emberek egészségére háramolható veszélyek kikerülése végett kiadott valamely rendeletet vagy szabályrendeletet más, mint a 102. §-ban körülírt eset-

ben szegi meg: száz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.»

«104. §. Egy hónapig terjedhető elzárással és száz forint pénzbüntetéssel büntetendő: 1. a ki az emberi élelemre levágandó marhák vagy más állatok megvizsgálására, s az ezekkel való bánásmódra vonatkozó egészségügyi szabályokat megszegi; 2. a ki olyan marhát vagy állatot, melyet a fennálló szabály szerint csak a közvágóhídon szabad levágni, máshol vágat vagy vág le; vagy 3. a ki olyan helyeken, a hol közvágóhid nincsen, a marhák vagy más állatok levágása iránt kiadott rendeletet vagy szabályt megszegi, s az ekként levágott marha vagy állat húsát emberi élelemre árulja, adja vagy használja; 4. a ki elhullott vagy levágott beteg marha vagy állat húsát, e körülményt tudva, emberi eledelre használja vagy e célra másoknak adja. — Visszaesés esetében, ha az utolsó büntetés kiállításától két év nem múlt el: a büntetés két hónapig terjedhető elzárásig és kétszáz forintig terjedhető pénzbüntetésig emelhető.»

«120. §. A ki városokban vagy más községekben sebes vagy vigyázatlan hajtás vagy lovaglás által mások személyét vagy vagyonát veszélyezteti vagy a kocsizásra, szánkázásra, lovaglásra, valamint a lovak kiszabadulásának megakadályozására vonatkozó szabályokat megszegi: három

napig terjedhető elzárással és ötven forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. Ugyanazon büntetés éri a jelenlevő tulajdonost vagy gazdát: a ki kocsisának vagy szolgálatában levő más személynek ezen kihágását észreveszi és annak azt meg nem tiltja. Visszaesés esetében, ha az utolsó büntetés kiállításától két év nem múlt el, a büntetés: egy hónapig terjedhető elzárásig és kétszáz forintig terjedhető pénzbüntetésig emelhető.»

«121. §. Nyolcz napig terjedhető elzárással és száz firtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő: a ki hatósági engedély nélkül veszélyes vadállatot tart, vagy ha ez iránt engedélylyel bír, az ilyen állatok tartására és őrzésére nézve fennálló szabályokat vagy a fenforgó esetre kiadott külön hatósági utasítást megszegi.»

122. §. Egy hónapig terjedhető elzárással és kétszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az: a kinek birtokában vagy felügyelete alatt veszélyes vadállat vagy olyan kutya, vagy más olyan állat van, melyről tudja, hogy az ember életére vagy testi épségére nézve veszélyes tulajdonsággal bír s mindamellett a veszély megelőzésére és megakadályozására szükséges elővigyázati és oltalmi intézkedéseket nem alkalmazza. Ugyanezen büntetés éri a veszélyes vadállat birtokosát vagy felügyelőjét: a ki az esetben, ha a vadállat kiszabadult, annak kézrekerítése vagy

ártalmatlanná tétele végett, a szükséges intézkedéseket azonnal meg nem teszi s egyszersmind pedig lehetőség szerint, a hatóságot az eseményről azonnal nem értesíti.»

«124. §. Húsz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő azon háztulajdonos: a ki a házában, vagy azzal összefüggő helyiségben, vagy közvetlenül a ház vagy helyiség előtt elhullott állatnak, a fennálló szabályok szerinti elásatásáról nem intézkedik, illetőleg utóbbi esetben e végből a hatóságnak jelentést nem tesz, továbbá a ki városban vagy más községben elhullott állatot, az ott fennálló szabályok ellenére, házában vagy lakásán, vagy az ezekkel összefüggő valamely helyiségben tart, az udvarra, utcára vagy térre kidob, annak elásatásáról nem intézkedik, vagy elásatásánál a fennálló szabályokat meg nem tartja.»

IV.

A lánczhídon való kocsiközlekedést szabályozó 1872. évi október 29-én 57237. sz. a. kelt pénzügyminiszteri rendelet 4. §-a:

«4. §. Községes szekereken 100 mázsánál nagyobb terhek a lánczhídon nem bocsáttatnak át, 100 mázsánál nagyobb terhek csak póttengelyvel ellátott hosszú szekereken szállíthatók.»

V.

Az 1864. évben 16776. sz. a. kelt és a kocsizásra és lovaglásra vonatkozó pestvárosi tanácsi határozat 2. §-a :

«2. §. Teherhordó szekerek, — mi alatt értendő minden jármű, a mely nem nyugszik rugókon, — csak lépésben haladhatnak.»

TAGOK NÉVSORA.

Alapítók :

Zademack-Doria, sz. de Caux Mari asszony
100 forinttal.

Dr. Müller Clotilde asszony, 20 forinttal.

Királyi Pál, 50 forinttal.

Brázay Kálmán, 20 forinttal.

Werther Alvin, 50 forinttal.

Etlényi Lajos, 20 forinttal.

Br. Prónay Gábor 50 forinttal.

Rendes tagok :

Altschul S.	10 Antalik Károly.
Altschul Lajos.	Berzeviczy Albert.dr.
Altschul Rudolf.	Bauer Herman.
Andreánszky Antal.	Busbach Péter.
Appel Nándor.	Barna Mária.
Auer Mór.	Böhm Károly.
Arendschildt Károly.	Barsy Adolf.
Andor Otto.	Boros József.
Alföldi Dávid.	Bartl József.

	Berkovits Gábor.	Behr és Löhnig.
20	Benke Elemér.	Bürgermeister F.
	Bacher Károly.	Brázay Kálmán.
	Bacher Mór.	50 Czirer Ákos.
	Bacher Adolf.	Czirer Gizella.
	Bereczky Sándor.	Csorba Géza.
	Bottka Mihály.	Csery Kálmán.
	Bánhidy Béla báró.	Chornitzer Ede dr.
	Bach János.	Christen Gyula dr.
	Buchbinder Arnold.	Csics Miklós.
	Balázs Sándor.	Csázy István.
30	Bernáth József.	Csillag Gyula.
	Blum Miksa.	Csengery Imre.
	Bolváry Zahn István.	60 Czanyuga Józsefné.
	Bartha Miklós.	Demeczky Gyula.
	Blaskovich Aladár.	Duka Ferencz.
	Bels Ferencz.	Dalmay Kálmán.
	Bakos József.	Darányi Ignác.
	Berkes Antal.	Diamantstein Henr.
	Batizfalvy S. dr.	Damjanich Ján. özv.
	Bril Zsigmond.	Demetzky Gyula.
40	Bausek Péter.	Demetzky Gyuláné.
	Brestyánszky.	Dárday Ernestin.
	Bossányi Lászlóné.	70 Detsinyi Gusztáv.
	Beniczky Gyula.	Dillmont Frigyes.
	Barcza Gábor.	Etlényi Lajos.
	Baternay Géza.	Egyessy Géza.
	Baló Gézáné.	Ernuszt Kelemen.

Egan Jakab.	Gobbi Kornélia.
Etlényi Lajosné.	Grill Richárd.
Eisen Ede dr.	Greguss Ágost.
ifj. Edelsheim-Gyulay b.	Gaszner Pál.
Fenyvessy Adolf.	Gubits György.
80 Färber Lipót.	Guttman Géza.
Färber Ármin.	Gammel István.
Farkas László dr.	110 Gertinger Pál.
Farkas József.	Geisz László.
Farkas Károly.	Gokesch Lajos.
Falvay Antal.	Grosz Gyula.
Fojtek Flóra.	Gebhardt Mária.
Fausser Tivadar.	Guda Döme.
Futsek Károly.	Glatz Henrik.
Forstner Sándor.	Gassi Ferencz.
90 Fantanu Emil.	Gartner Antal.
Fischer Károly.	Gerometa Titus.
Falkovics Arnold.	120 Gracza György.
Feldmann Hugó.	Gáspár János.
Fáy Adrienne.	Gebhart János.
Ferulik Hermin.	Grau Lajos.
Fejér Gyula.	Gerliczy Ferencz b.
Farkas Gyula dr.	Hindy Árpád.
Fridvalszky János.	Herman Ottó.
Fayer László dr.	Helfy Ignác.
100 Fayer Gyula.	Hoitsy Pál.
Fischer D. S.	Hegedüs Károly.
Gammel Alajos.	130 Havas Sándor.

Hegedüs László.	Ivánfy Sándor.
Horánszky Nándor.	160 Jónás Albert.
Haller Béla.	Jókai Mórné.
Horváth Imre.	Jókai Mór.
Himmel Rezső.	Jelenik Imre.
Hvisztkó Alajos.	Jeney Lajos.
Hummer Nándorné.	Kónyi József.
Herman Antonia.	Kónyi Manó.
Heger György.	Királyi Pál.
140 Horváth Árpád.	Kada Elek.
Hófer Károly.	Klein Gyula.
Hirschekker József.	170 Kodolányi Antal.
Hoffer Géza.	Karsay Albert.
Herczeg Zsigmond.	Korolovics Jenny.
Holländer Izidor.	Kolesch Ede.
Halász Ferencz.	Kalner Elek.
Hörmann Sarolta.	Kozáry Izidor.
Hindy Kálmán.	Krascsevics Lajos.
Holzwarth F.	Kurz Sámuel.
150 Hopp Ferencz.	Kolozsváry Albina.
Haris Pál.	Kaiser Károly.
Harczy A.	180 Kuncz Péter.
Horny Gyula.	Krippner Róbert.
Ifj. Houchard Fer.	Kandó Ilona.
Heramhof C.	Kugler Mihály.
Isaak Dezső.	Kovács Sándor.
Izsipy Géza.	Kreiniker Antal.
Irányi Dániel.	Kurecz Zsigmond.

	Kárpáti János.	Lenner Róbert.
	Kunosa Lajos.	Leidenberger Péter.
	Kubinyi Katicza.	Lung György.
190	Korolovics Jenny.	Lendvay Sándor.
	Korolovics Szilárd.	Lisznyay János.
	Klein Zsigmond.	220 Ligety Antalné.
	Ifj. Keglevich Béla.	Lotter Ágoston.
	Károlyi György.	Lill Tivadar.
	Kainrath Lajos.	Margulit Kálmán.
	Kállay Gyula.	Mendlik Alajos.
	Kriesch János.	Madarász József.
	Klinge Antal.	Mocsáry Lajos.
	Karlovszky Endre.	Matkovich János.
200	Kállay Bertalan.	Mezey Ernő.
	Kún Béla.	Mezeles S.
	Kálmán Imre.	230 Mikolik F. Kálmán.
	Kuliffay Edéné.	Mihók Mihály.
	Kont A. Sándor.	Müller Emil.
	Káldor Simon.	Mattyasovszky Gyula.
	Lobmayer M.	Montecuccoli Emmagr.
	Lux Ede.	Müller Klotild.
	Lieszkovszky Fer.	Matulay Frigyesné.
	Lazányi Károly.	Mayr Alajos.
210	Lépp Károly.	Molecz Lajos.
	Lubich Emil.	Melles János.
	Lukács Antal.	240 Marschovsky László.
	Lindtner János.	Martinelly Béla.
	Ladányi József.	Madarász Gyula dr.

- Mezey Ad. dr.
 Mészáros Ernő.
 Mattyasovszky Gyula.
 Milfait Anna.
 Majthényi Ádám.
 Mandl Ármin.
 Maszák Hugó.
 250 Nagy Miklós.
 Nárai Imre.
 Neufeld Sándor.
 Nagyfalusy Gyula.
 Nagy Sándorné.
 Nagy Mihály.
 Nagy Lajos.
 Német Gyula.
 Nikolics Ignác.
 Neruda Nándor.
 260 Neményi Ambrus dr.
 Ötvös József dr.
 Oláh Béla.
 Oberecht Ödön.
 Polonyi Géza.
 Porzsolt Kálmán.
 Palóczy Lipót.
 Pálmai Petrás Ág.
 Péchy Tamás.
 Papszász György.
 270 Pantocsek Rudolf.
- Pataky Bernát dr.
 Pecz Vilmos dr.
 Pethő Attila.
 Pospesch Károly.
 Prély István.
 Peller Antal.
 Piliczár Lajos.
 Puskás Lajos.
 Philipp Ferencz Jos.
 280 Paga Ferencz.
 Pólik János.
 Petersilka Sándor.
 Pokorny Ottokár.
 Perthl Géza.
 Polónyi Géza.
 Pletikossits Ferencz.
 Prónay Irma báróné
 Pártos Béla.
 Patay József.
 290 Podmaniczky Ilona
 Patay Ilona.
 Péchy Konstantin gr
 Podmaniczky Géza b
 Pohl Lajos.
 Póka Gyula.
 Pichler Sándor.
 Perlep Antal dr.
 Perlep Antalné.

	Praznovszky István.		Szily Kálmán.
800	Prónay Gábor báró.		Scholtz Lajos.
	Peregriny János dr.		Schussterits Ignác.
	Pollak B.	830	Széll György.
	Prehoffer Gábor.		Somssich Pál.
	Rechnitz Adél.		Strauss Henrik.
	Riess Gusztáv.		Scholtz Ágost dr.
	Rapaics Román.		Szlatinyi Antal.
	Rónay Emil.		Smolka Gusztáv.
	Rákóczy Sándor.		Szarukán Endre.
	Roszivall István dr.		Svoboda József.
810	Ribiczey László.		Szilágyi Vincze.
	Rott József.		Siklósy József.
	Roseoni Győző dr.	840	Szabó Lászlóné özv.
	Reiter Ignác.		Schoon Arthur.
	Rottenberg Sándor.		Szalády Antal.
	Rottfeld Sándor.		Schön Géza.
	Richetti Ödön.		Say Mór dr.
	Rakovszky Jenő.		Szentgyörgyi Ottó.
	Renelt W.		Saphir Károly.
	Rauchbauer János.		Szombathelyi Antal.
820	Rónay Ede.		Stolcz Károly.
	Schwiedland Frigyes.		Schwerzig Antal.
	Schwiedland Janka.	850	Scarpa Henrik.
	Schwiedland Jenő.		Seltenreich Miklós.
	Szávoszt testvérek.		Szigeti Bertalan.
	Szokol Géza.		Székely Sándor.
	Stockinger-Metzger b.		Stempák Ödön dr.

Szabó Kálmán.	Schulek Sándor.
Szakállas Péter.	Schmalz Károly.
Scheicher Ferencz.	Staure Henrik.
Sossberger Hermann.	Temple Rudolf.
Soltész Vilmos.	Törs Kálmán.
860 Szendrei József.	Tormay Béla.
Schwarz Adolf.	Turnovszky Jenő dr.
Szendrei Arthur.	890 Thezarovics Ágost.
Schindler Manó.	Tobisch Ede.
Somlyai Mihály.	Tormási Antal.
Staub Imre.	Tavaszy L. Sándor.
Sidwers Lipót.	Thernyi Tamás.
Sebők Imre.	Tóth Béla.
Schibich Ferencz.	Temesváry Rezső.
Sztupa György.	Tutschner Ágost.
870 Szabó József.	Tarcsay János.
Sághy Gyula dr.	Trebitsch Ignác.
Szabó Sámuel.	400 Tichy József.
Schmidlechner K.-né.	Töreky Dénes.
Szabó Béla.	Turiet Károly.
Scholz Gusztáv.	Télffy Iván.
Szilágyi Virgil.	Tichy Miklós.
Steiger Ödön.	Tóth Dezső.
Szemzy Ágost.	Id. Tassy Károly.
Stephanides Henr.	Urváry Lajos.
880 Schöller Károly.	Ujhelyi Sándor.
Szigethy Vilmos.	Uhl Sándor.
Striho Gyula.	410 Vutskits Miklós.

Vidovich György.	Weber Rezső.
Vidliczkay József.	430 Wohl Miklós.
Voigt Aladár.	Wollner Frigyes.
Völgyi Béláné.	Wágner László.
Völgyi Kornélia.	Wartha Vincze.
Vészi Gyula.	Werther Flóra.
Ifj. Vida Károly.	Xántus János.
Vastagh György.	Zademack-Dória.
Vetter János.	Zeckendorf Albert.
420 Vladár Vilmos.	Zornberg Károly b.
Vadász György.	Zichy Jenő gróf.
Vérei József.	440 Zlinszky Kálmán.
Ifj. Vándory Gusztáv.	Zahora Anna.
Werther Alvin.	Zahora Nándor.
Wahrman Mór.	Zolnay István.
Wotzarik Gyula.	Zimányi Alajos.
Winter Sándor.	Zorkóczy Janka.
Wenrich Vilmos.	

